

Developing a Framework for Evaluating Iranian Open Access Journals Using International Indexing Criteria

Hamideh Memari Hanji¹ , Soraya Ziaei² , Saeed Ghaffari³ , and Afshin Mousavi Chelak⁴

1. PhD Candidate, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: hmeamari@yahoo.com
2. Corresponding author, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: soraya.ziaei@pnu.ac.ir
3. Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: sghaffari@pnu.ac.ir
4. Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. Email: af.mousavi@pnu.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received 5 January 2025 Received in revised form 12 March 2025 Accepted 24 March 2025 Available online 30 March 2025 Keywords: open access, scholarly journals, journal evaluation, evaluation criteria	Objective: With the rapid growth of Open Access (OA) journals and the increasing demand for assessing their quality, the need to develop localized evaluation frameworks has become more pronounced in Iran. This study aims to propose a comprehensive, context-specific framework for evaluating Iranian OA journals, based on internationally recognized indexing criteria. Method: This applied, descriptive-analytical study employed a two-round Delphi method. Initially, 103 evaluation indicators were extracted through document analysis of selection and indexing criteria from 11 reputable international databases, including Web of Science, Scopus, PubMed, DOAJ, ProQuest, CAB Abstracts, EBSCO, Ulrich's, and ROAD. These indicators were submitted to 12 experts in the field of Library and Information Science, of whom 9 responded. Based on their feedback, 19 new indicators were added, resulting in a total of 122 indicators presented in the second round of the Delphi process. Experts rated each indicator using a 5-point Likert scale, and statistical measures-including mean, standard deviation, and coefficient of variation-were used to finalize the results. Results: In the final analysis, 76 indicators (62%) were approved. These indicators were categorized into eight major components: journal identification information, quality of scientific content, editorial board structure, publishing policies, peer review process, publication ethics, accessibility, and website structure. Among these, "quality of scientific content" and "transparency of the peer review process" were identified as the most influential components. Conclusions: The proposed framework, developed based on expert consensus and international indexing standards, provides a strategic tool for evaluating Iranian Open Access (OA) journals. Its implementation can contribute to raising scientific standards, improving international visibility, and increasing the indexing potential of Iranian scholarly publications. This framework may serve as a practical guideline for editors, publishers, policymakers, and evaluators seeking to enhance editorial practices, scientific content, and the overall quality of OA journals, thereby facilitating their inclusion in reputable international databases.

Cite this article: Memari Hanji, H., Ziaei, S., Ghaffari, S., & Mousavi Chelak, A. (2025). Developing a framework for evaluating Iranian open access journals using international indexing criteria. *Academic Librarianship and Information Research*, 59 (1), 1-32. <https://doi.org/10.22059/jlib.2025.397832.1784>

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jlib.2025.397832.1784>

Publisher: University of Tehran.

Introduction

In recent decades, the Open Access (OA) movement has emerged as one of the fundamental transformations in the scholarly publishing system, leading to a significant increase in unrestricted access to information resources for researchers and the academic community. This trend has been particularly well-received in developing countries, including Iran, resulting in the emergence and expansion of numerous Open Access journals.

With the expansion of the OA movement to scholarly resources in recent decades, the need to evaluate the quality of journals in this domain has become increasingly evident. In this context, Iranian OA journals also require thorough evaluation based on standardized and credible criteria to enhance their quality and increase their potential for broader indexing in international databases. One of the key strategies for journal evaluation is the development of indicators derived from the selection and evaluation criteria of reputable indexing databases. Databases such as Scopus, Web of Science, the Directory of Open Access Journals (DOAJ), and similar resources each apply specific criteria for the inclusion of journals. Analyzing these criteria can serve as a foundation for designing localized evaluation frameworks.

With the rapid growth of OA journals and the increasing demand for assessing their quality, the need to develop localized evaluation frameworks has become more pronounced in Iran. This study aims to propose a comprehensive, context-specific framework for evaluating Iranian OA journals, based on internationally recognized indexing criteria.

Given the absence of a localized and scientifically grounded framework for evaluating Iranian OA journals based on internationally recognized criteria, the need to develop such a framework is strongly felt. A framework that, by drawing on international experiences while considering local conditions and requirements, can support the precise assessment of journal quality and facilitate their advancement toward indexing in international databases. In this context, the present study aims to identify, refine, and localize evaluation indicators for Open Access journals, with the goal of proposing a comprehensive and effective framework for assessing the quality of such journals in Iran. This framework is intended to serve as a basis for decision-making by editors, publishers, scientific policymakers, and evaluation bodies, and to contribute to enhancing the academic standards and international credibility of Iranian scholarly journals.

Method

This applied, descriptive-analytical study employed a two-round Delphi method. Initially, 103 evaluation indicators were extracted through document analysis of the selection and indexing criteria from 11 reputable international sources, including major indexing databases and policy frameworks related to the assessment of open access journals, such as Web of Science, Scopus, DOAJ, PubMed, EBSCO, CAB Abstracts, ProQuest, Sherpa/RoMEO, Plan S, Ulrich's, and ROAD. These indicators were submitted to 12 experts in the field of Library and Information Science, of whom 9 responded. Based on their feedback, 19 new indicators were added,

resulting in a total of 122 indicators presented in the second round of the Delphi process. Experts rated each indicator using a 5-point Likert scale, and statistical measures-including mean, standard deviation, and coefficient of variation-were used to finalize the results.

Results

In the final analysis, 76 indicators (62%) were approved. These indicators were categorized into eight major components: journal identification information, quality of scientific content, editorial board structure, publishing policies, peer review process, publication ethics, accessibility, and website structure. Among these, “quality of scientific content” and “transparency of the peer review process” were identified as the most influential components.

Conclusions

The proposed framework, developed based on expert consensus and international indexing standards, provides a strategic tool for evaluating Iranian Open Access (OA) journals. Its implementation can contribute to raising scientific standards, improving international visibility, and increasing the indexing potential of Iranian scholarly publications. This framework may serve as a practical guideline for editors, publishers, policymakers, and evaluators seeking to enhance editorial practices, scientific content, and the overall quality of OA journals, thereby facilitating their inclusion in reputable international databases.

The rapid growth of Open Access (OA) journals at both national and international levels, coupled with the need to ensure their scientific quality and indexability, necessitates the use of precise and reliable evaluation frameworks. This study aims to fill this gap by designing and developing a localized framework for evaluating Iranian OA journals, based on the analysis of indexing criteria from eleven reputable international databases and expert consensus through the Delphi method. In the initial phase, 103 preliminary indicators were extracted by analyzing journal inclusion guidelines from databases such as Scopus, Web of Science, DOAJ, PubMed, Ulrich's, ROAD, Sherpa/RoMEO, and other similar databases. These indicators were subsequently evaluated by nine experts in the field of Information Science over two rounds of the Delphi process. Ultimately, 76 indicators were confirmed and organized into eight main components. These components encompass various dimensions of journal evaluation, including identification information, access and publishing policies, content quality, editorial board structure, transparency of the peer-review process, adherence to ethical standards, accessibility, and website functionality. Findings revealed that components such as the quality of scientific content and peer-review transparency were considered most important by the experts and received the highest weight in the final framework. Conversely, indicators related to website structure, technical details, and access rights-while relatively less critical-played a complementary role in comprehensive evaluation. In summary, this study provides not only a practical tool for journal evaluation, but also a strategic model for policymaking and planning in the advancement of the nation's scientific development.

The proposed framework of this study can serve as a practical model for editors, publishers, and academic institutions. It not only offers a tool for assessing and enhancing the quality of existing journals, but can also be applied during the planning and launch phases of new journals. Moreover, the use of indicators aligned with international criteria increases the likelihood of Iranian journals being indexed in prominent databases and contributes to improving the global visibility and credibility of the country's scientific publications.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants in the present study.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

تدوین چارچوبی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی بر اساس معیارهای نمایه‌سازی بین‌المللی

حمیده معماری هنجی^۱، ثریا ضیایی^۲، سعید غفاری^۳، و افشین موسوی چلک^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: hmeamari@yahoo.com

۲. نویسنده مسئول گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: soraya.ziaei@pnu.ac.ir

۳. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: sghaffari@pnu.ac.ir

۴. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: af.mousavi@pnu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: با رشد فزاینده مجلات دسترسی آزاد و ضرورت سنجش کیفیت آنها، نیاز به تدوین چارچوب‌های بومی ارزیابی این مجلات در ایران بیش از پیش احساس می‌شود. هدف این پژوهش، ارائه چارچوبی جامع و بومی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی با تکیه بر معیارهای پذیرفته‌شده در پایگاه‌های بین‌المللی نمایه‌سازی است.

روش پژوهش: این مطالعه از نوع کاربردی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام شده و برای گردآوری داده‌ها از روش دلفی دومرحله‌ای بهره گرفته شده است. در گام اول، پس از تحلیل اسناد و راهنمای نمایه‌سازی ۱۱ پایگاه معتبر بین‌المللی از جمله وب آو ساینس، اسکوپوس، دواج، پابمد، شریا رومئو، اینداوی، ایسکو، گوگل اسکالر، اولریخ، پلن اس، رود، تعداد ۱۰۳ شاخص اولیه استخراج گردید. این شاخص‌ها برای ارزیابی به ۱۲ تن از خبرگان حوزه علم اطلاعات ارسال شد که ۹ نفر به آن پاسخ دادند. پس از تحلیل نتایج، شاخص‌های جدیدی نیز از پیشنهادهای خبرگان افزوده شد و در مجموع ۱۲۲ شاخص در دور دوم برای همان ۹ نفر ارسال گردید. شاخص‌ها به صورت طبقه‌بندی‌شده در قالب شاخص‌های کلی و زیرشاخص‌ها ارائه شد و ارزیابی با طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای و معیارهای آماری (میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات) انجام گرفت.

یافته‌ها: در مرحله نهایی، ۷۶ شاخص (معادل ۶۲٪) به عنوان شاخص‌های نهایی ارزیابی تأیید شدند. این شاخص‌ها در ۸ مؤلفه اصلی شامل اطلاعات شناسنامه‌ای مجله، کیفیت محتوای علمی، ساختار هیئت تحریریه، سیاست‌های انتشار، فرایند داوری، اصول اخلاقی نشر، دسترسی‌پذیری و ساختار وبگاه طبقه‌بندی شدند. بالاترین وزن و اهمیت به مؤلفه‌های «کیفیت محتوای علمی» و «شفافیت فرایند داوری» تعلق گرفت.

نتیجه‌گیری: چارچوب پیشنهادی این پژوهش، بر پایه اجماع خبرگان و تحلیل اسناد معتبر بین‌المللی طراحی شده و می‌تواند به عنوان ابزار راهبردی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی مورد استفاده قرار گیرد. به کارگیری این چارچوب می‌تواند به بهبود استانداردهای علمی، افزایش اعتبار بین‌المللی و ارتقای نمایه‌پذیری مجلات ایرانی کمک کند.

کاربرد پژوهش: نتایج این تحقیق می‌تواند مورد استفاده سردبیران، ناشران، سیاست‌گذاران علمی و نهادهای ارزیاب قرار گیرد تا با تمرکز بر شاخص‌های کلیدی، روند داوری، تولید محتوا و ساختار نشر در مجلات دسترسی آزاد را بهبود بخشند و بستر ورود آنها به پایگاه‌های بین‌المللی را تسهیل کنند.

استناد: معماری هنجی، حمیده؛ ضیایی، ثریا؛ غفاری، سعید، و موسوی چلک، افشین (۱۴۰۴). تدوین چارچوبی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی بر اساس معیارهای نمایه‌سازی بین‌المللی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۹ (۱)، ۳۲-۱. <https://doi.org/10.22059/jlib.2025.397832.1784>

مقدمه

در دهه‌های اخیر، جنبش دسترسی آزاد^۱ به عنوان یکی از تحولات بنیادین در نظام نشر علمی، رشد چشمگیری داشته است و موجب افزایش دسترسی آزاد پژوهشگران و جامعه علمی به منابع اطلاعاتی شده است. این روند به ویژه در کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران، با استقبال قابل توجهی مواجه شده و موجب شکل‌گیری و گسترش مجلات دسترسی آزاد متعددی شده است. جنبش دسترسی آزاد به تدریج به حوزه‌های مختلف علمی راه یافت و به ویژه در دهه ۲۰۱۰ با ظهور مجلات و پایگاه‌های اطلاعاتی جدید، شتاب بیشتری گرفت. این جنبش در کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران، نیز مشاهده می‌شود. مجلات دسترسی آزاد با فراهم کردن دسترسی رایگان به مقالات علمی، نقش مهمی در ترویج و گسترش دانش ایفا می‌کنند. به عنوان مثال، سوپر^۲ (۲۰۰۴) در پژوهش خود به اهمیت افزایش دسترسی آزاد و تأثیر آن بر سرعت تبادل اطلاعات علمی و کاهش موانع دسترسی اشاره کرده است. مجلات دسترسی آزاد ایرانی که به ویژه پس از سال ۲۰۰۴ (خورشیدی) شکل گرفتند، تلاش دارند با ارائه محتوای علمی و پژوهشی به زبان فارسی و دیگر زبان‌ها، به ارتقای علم و دانش در کشور کمک کنند (حسینی^۳، ۲۰۱۸).

قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات که در مجلس شورای اسلامی ایران در تاریخ ششم بهمن‌ماه ۱۳۸۷ تصویب و در تاریخ ۳۱ مرداد ۱۳۸۸ به تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید، به عنوان یک قانون مهم رسمی در زمینه حمایت از دسترسی آزاد به اطلاعات و منابع علمی شناخته می‌شود. این قانون به منظور ترویج شفافیت اطلاعات در دستگاه‌ها و مؤسسات عمومی و همچنین ایجاد بستری برای دسترسی رایگان مردم، از جمله دانشمندان و پژوهشگران، به اطلاعات و منابع علمی و پژوهشی تدوین شده است. طبق این قانون، هر شخص ایرانی حق دارد به اطلاعات عمومی دسترسی داشته باشد، مگر مواردی که قانوناً ممنوع شده باشد. این قانون با هدف گسترش عدالت و توسعه علمی، دسترسی آزاد به اطلاعات را یک حق همگانی تعریف کرده و تلاش می‌کند تا زمینه‌های دسترسی آسان و بدون تبعیض را فراهم آورد. به طور خاص، این قانون یک گام مهم در حمایت رسمی و قانونی از مجلات دسترسی آزاد در ایران محسوب می‌شود، چرا که دسترسی آزاد به اطلاعات علمی و پژوهشی از اهداف اصلی آن است. تصویب این قانون زمینه‌ساز توسعه و ترویج نشر الکترونیکی دسترسی آزاد و افزایش بهره‌مندی پژوهشگران ایرانی از منابع علمی شده است (قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، ۱۳۸۷).

از یک سو، همزمان با افزایش کمی مجلات دسترسی آزاد در ایران، مسئله کیفیت آنها و ضرورت ارزیابی نظام‌مند و علمی آنها بیش از پیش اهمیت یافته است. مجلات دسترسی آزاد ایرانی، علی‌رغم نقش مهمی که در ترویج دانش و ارتقای تولیدات علمی کشور ایفا می‌کنند، در مواردی با چالش‌هایی نظیر ضعف در فرایند داوری، نبود شفافیت در سیاست‌های نشر، ساختار غیرحرفه‌ای هیئت تحریریه و ضعف در محتوای علمی مواجه‌اند؛ مسائلی که می‌توانند مانع نمایه‌سازی این مجلات در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی شوند. از سوی دیگر، پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی (اسکوپوس^۴، وب آو ساینس^۵، دواج^۶؛ راهنمای مجلات دسترسی آزاد، و غیره)، هر یک دارای مجموعه معیارهای مشخصی برای ارزیابی، پذیرش و نمایه‌سازی مجلات هستند که تحلیل و دسته‌بندی این معیارها می‌تواند به عنوان الگویی استاندارد برای سنجش کیفیت مجلات علمی مورد استفاده قرار گیرند.

با توجه به فقدان یک چارچوب بومی شده و علمی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی که مبتنی بر معیارهای پذیرفته‌شده بین‌المللی باشد، نیاز به تدوین چنین چارچوبی به شدت احساس می‌شود. چارچوبی که بتواند با بهره‌گیری از تجربه‌های بین‌المللی و با در نظر گرفتن شرایط و الزامات محلی، به سنجش دقیق کیفیت مجلات کمک کرده و مسیر ارتقای آنها به سوی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی را هموار سازد. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف شناسایی، پالایش و بومی‌سازی شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد، تلاش می‌کند تا چارچوبی جامع و کارآمد برای سنجش کیفیت این مجلات در ایران ارائه دهد؛

1. Open access

2. Suber

3. Hosseini

4. Scopus

5. Web of Science

6. DOAJ: Directory of Open Access Journals

چارچوبی که بتواند مبنای تصمیم‌گیری سردبیران، ناشران، سیاست‌گذاران علمی و نهادهای ارزیاب قرار گیرد و در ارتقای سطح علمی و اعتبار بین‌المللی مجلات کشور مؤثر واقع شود.

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی به یکی از موضوعات مهم در حوزه علم‌سنجی و ارتقای کیفیت مجلات علمی کشور تبدیل شده است. پژوهش‌های متعددی به بررسی وضعیت این مجلات از جنبه‌های مختلف پرداخته‌اند و هم‌زمان چارچوب‌ها و معیارهای ارزیابی کیفیت نیز در سطح ملی شکل گرفته است. در بازه زمانی ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲، مجله «جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ایران» ارزیابی‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران را مستند کرده است که شامل امتیازدهی و رتبه‌بندی بر اساس چارچوب‌های ملی و معیارهای کیفیت برای مجلات علمی کشور می‌باشد (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۴۰۲).

از جمله پژوهش‌هایی که به شاخص‌های فرایندی و اخلاق نشر در مجلات علمی ایران پرداخته است، می‌توان به مطالعه رجعبلی بگلو و همکاران (۱۴۰۳) اشاره کرد که نشان داد سطح شفافیت اخلاق داوری در مجلات ایرانی پایین‌تر از معیارهای بین‌المللی مانند کوپ^۱ است. این یافته‌ها تأکیدی بر ضرورت به‌کارگیری شاخص‌های اخلاق نشر در چارچوب‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد دارند. در میان پژوهش‌های موردی، مطالعه‌ای در سال ۱۴۰۳ به بررسی مجله Iranian Red Crescent Medical Journal طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۲ پرداخته و با تحلیل ۲۸۹۵ مقاله، به ارزیابی ساختار مفهومی^۲، الگوهای همکاری علمی، شبکه‌های هم‌نویسندگی^۳ و عوامل مؤثر بر میزان ارجاع پرداخته است. این مطالعه نشان داد که مقالات مروری بیشترین ارجاع را دریافت کرده‌اند، و گرایش به بین‌المللی‌شدن در سال‌های اخیر، به ویژه در ۱۴۰۲، تقویت شده است؛ هرچند کیفیت مقالات خارجی همچنان جای بهبود دارد. از جمله موضوعات پرارجاع می‌توان به بیماری‌های متابولیک، سرطان‌ها و کووید-۱۹ اشاره کرد. پژوهش، در پایان پیشنهادهایی برای ارتقای تأثیرگذاری مجله، از جمله تقویت تولید مقالات مروری، جذب نویسندگان خارجی باکیفیت، و بازنامه‌سازی در پایگاه‌های معتبر ارائه کرده است (زارعی و هاشمی، ۱۴۰۳).

حیدرپور داغیان (۱۴۰۰) در پژوهشی ضمن مشخص نمودن اهمیت، ضرورت مجلات دسترسی آزاد و عوامل مؤثر و موانع استفاده از این منابع، به تعیین نقش کتابداران بر میزان استفاده از این منابع پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد میزان اهمیت و ضرورت استفاده مسئولان و کتابداران از مجلات دسترسی آزاد، آنها را متقاعد ساخت تا برای شناسایی هریک از موانع دسترسی به این منابع تلاش کنند. نتایج نشان داد برخی از موانع زیرساختی و فرهنگی در این زمینه وجود دارد. برخی از این عوامل مانند مشکل شناسایی منابع دسترسی آزاد و مشکل استفاده از این منابع به راحتی و با فعالیت کتابداران و بالابردن مهارت‌های اطلاع‌یابی و آموزش‌های آنها به کاربران قابل رفع است. در نتیجه، برای توسعه هر چه بهتر استفاده از مجلات دسترسی آزاد در ایران نیازمند برنامه‌ریزی صحیح برای ترویج و استفاده از این منابع و از میان برداشتن موانع و محدودیت‌های این نوع منابع هستیم. توجه به پیشرفت علمی این منابع و کارکرد بسیار زیادی که این منابع در ارائه خدمات به کاربران دارند، از جمله تغییر در نحوه ارائه خدمات و به تبع آن پویایی کتابخانه، افزایش دسترسی به منابع بیشتر، تبادل و انتقال بهتر اطلاعات و تغییر از مدل سنتی به مدل نوین ارتباطات علمی را به دنبال خواهد داشت. بنابراین، لازم است که کتابداران توجه بیشتری به این نوع منابع نشان دهند و در خدمات کتابخانه استفاده بیشتر از آنها داشته باشند.

خلیلی (۱۳۹۴) در پژوهشی به موانع انتشار در مجلات دسترسی آزاد از دیدگاه پژوهشگران پزشکی پرداخت. با توجه به یافته‌ها، بیشتر پاسخگویان، دریافت هزینه انتشار در مجلات دسترسی آزاد را یک مانع عمده برای عدم انتشار در این مجلات معرفی کردند. وی به این نتیجه رسید که دریافت هزینه انتشار از نویسنده، مهمترین مانع برای انتشار مقاله در مجلات دسترسی آزاد معتبر محسوب می‌شد. همچنین افزایش تجربه انتشار پاسخگویان می‌توانست تأثیر موانع انتشار را کاهش دهد. در پژوهشی، عبدخدا و

^۱. COPE: Committee on Publication Ethics

^۲. Conceptual structure

^۳. Co-authorship networks

دیگران (۱۳۹۲) به بررسی میزان آشنایی و نگرش اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران نسبت به جنبش دسترسی آزاد به اطلاعات علمی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که میزان آشنایی جامعه با روش‌های دسترسی آزاد به اطلاعات علمی در حد متوسط بود. بیش از ۷۰ درصد از جامعه نسبت به جنبش دسترسی آزاد به اطلاعات علمی نگرش مثبت داشتند. آنها دریافتند که میزان آشنایی اعضای هیئت علمی با جنبش دسترسی آزاد نسبتاً پایین بود؛ اما بعد از آگاهی‌رسانی کلی در این خصوص به اعضای جامعه، نگرش اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران نسبت به جنبش دسترسی آزاد به اطلاعات علمی مثبت شد.

در همین راستا، حسن‌زاده و کنعانی هوجقان (۱۳۸۵) موانع دسترسی آزاد مجلات علمی پژوهشی از دید ناشران را با استفاده از پرسشنامه بررسی کردند. نتایج نشان داد که بین نظر ناشران حوزه‌های مختلف به لحاظ اولویت‌بندی مشکلات مالی، زیرساختی و فرهنگی تفاوت معناداری وجود داشت. ولی میان ناشران دانشگاهی و غیردانشگاهی و نیز بین ناشران شهرستانی و غیرشهرستانی در مورد این موانع تفاوت معنادار وجود نداشت. در نهایت ایشان راهکارهایی را برای رفع موانع دسترسی آزاد ارائه کردند.

پیشینه بین‌المللی

در سطح بین‌المللی نیز پژوهش‌های متعددی به ارزیابی مجلات دسترسی آزاد پرداخته‌اند که نشان‌دهنده توجه به ابعاد مختلفی چون کیفیت، نظام داوری، نوآوری و نمایه‌سازی است. شبکه اُپِن اَکسِس^۱ (۲۰۲۲) با تحلیل داده‌های متنوع نشان داده است که کیفیت نظام داوری در مجلات دسترسی آزاد به خوبی قابل رقابت با مجلات سنتی است و نمایه‌شدن در پایگاه‌های معتبر، شاخص کلیدی ارتقای کیفیت محسوب می‌شود. همچنین، کلاریویت^۲ (۲۰۲۴) در نظام ارزیابی خود با بیش از ۲۸ شاخص کلیدی، از جمله ۲۴ شاخص کیفیتی و چهار شاخص تأثیرگذاری، معیارهایی دقیق برای سنجش کیفیت مجلات ارائه کرده است که هم برای مجلات سنتی و هم دسترسی آزاد کاربرد دارد. از سوی دیگر، مطالعه‌ای تجربی توسط ادیگ^۳ و روکینگل^۴ (۲۰۲۲) به بررسی تأثیر تغییر وضعیت مجلات از مدل اشتراکی به دسترسی آزاد پرداخت که افزایش دیده‌شدن، نرخ ارسال مقاله و شاخص‌های کتاب‌سنجی را به عنوان پیامدهای مثبت آن گزارش کرده‌اند. این یافته‌ها تأکید می‌کنند که تحول در مدل نشر می‌تواند کیفیت و تأثیرگذاری علمی را ارتقا دهد.

گزارش کمیسیون علوم اروپا^۵ و ائتلاف اِس^۶ (۲۰۲۱) تحلیل جامعی از وضعیت مجلات الماس دسترسی آزاد ارائه داده که بر سازوکارهای قانونی، فرایندهای ویراستاری و مدل‌های تأمین مالی تأکید دارد و راهکارهایی برای تضمین کیفیت در چارچوب علوم باز مطرح کرده است. این دو نهاد پس از مطالعه مجلات دسترسی آزاد جامعه‌محور در سراسر جهان، گزارشی درباره مجلات الماس دسترسی آزاد در جهان و مقایسه آن‌ها با شاخص‌های پلن اِس^۷ منتشر کردند. در این مطالعه، حوزه‌هایی که برای مجلات الماس دسترسی آزاد حیاتی هستند، از ساختارهای قانونی و حقوقی گرفته تا قابلیت‌های فنی، فرایندهای ویراستاری و مدل‌های تأمین مالی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در پایان نیز برای کمک به سازمان‌ها، مؤسسات، انجمن‌های علمی و زیرساخت‌های تأمین‌کننده بودجه تحقیقاتی، توصیه‌هایی ارائه شده است تا مجلات الماس دسترسی آزاد را در زمینه علوم باز تقویت کنند (سوان^۸، ۲۰۲۱).

در پژوهشی که توسط چان و چونگ^۹ (۲۰۱۷) انجام شد، پژوهشگران با هدف شناسایی دیدگاه‌ها و تمایل پژوهشگران دانشگاهی درباره مجلات دسترسی آزاد، به تجزیه و تحلیل اطلاعات در چهار حوزه گسترده علوم بهداشت، علوم زیستی، علوم فیزیک و علوم اجتماعی در دانشگاه هنگ کنگ پرداختند. یافته‌ها نشان داد که پژوهشگران مجلات دسترسی آزاد را جایگزینی برای قیمت‌های نامناسب مقاله‌ها می‌دانستند و ارزش اصلی مجلات دسترسی آزاد را در تضمین دسترسی به دانش برشمردند. دیگر یافته‌های

1. open-access.network

2. Clarivate

3. Edigh

4. Rukengle

5. European Science Foundation

6. Coalition S

7. Plan S

8. Swan

9. Chan & Chong

پژوهش حاکی از آن بود که افزایش تعداد مجلات دسترسی آزاد در سال‌های اخیر نه تنها در نحوه مدیریت محتوی و بودجه، بلکه نیز در انتخاب مجلات علمی بر پژوهشگران دانشگاهی در ارائه مقالات خود برای انتشار تأثیر گذاشته بود (چان و چونگ، ۲۰۱۷).

روش پژوهش

این پژوهش با هدف تدوین چارچوبی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی انجام شده است. در مرحله نخست، شاخص‌های ارزیابی از طریق تحلیل شاخص‌های پایگاه‌های نمایه‌سازی معتبر بین‌المللی استخراج گردید. پایگاه‌هایی نظیر وب آو ساینس، اسکوپوس، راهنمای مجلات دسترسی آزاد (دواج)، راهنمای منابع دسترسی آزاد (رود^۱)، پاب‌مد^۲، شرپا رومئو^۳، ابسکو^۴، پلن‌اس، اولریخ^۵، کب‌ابسترکت^۶ و پروکوئست^۷ به عنوان منابع اصلی مورد استفاده قرار گرفتند. شاخص‌های استخراج‌شده از این پایگاه‌ها با یکدیگر تلفیق و یکپارچه شدند و فهرستی اولیه از شاخص‌های پیشنهادی تدوین شد.

در ادامه، این شاخص‌ها در قالب پرسشنامه‌ای در اختیار خبرگان حوزه علم اطلاعات و کتابداری قرار گرفت تا با استفاده از روش دلفی، به ارزیابی، امتیازدهی و ارائه دیدگاه‌های اصلاحی بپردازند. روش دلفی، روشی نظام‌مند برای کسب اجماع میان گروهی از متخصصان است که از طریق تکرار مراحل و ارائه بازخورد، به اصلاح تدریجی شاخص‌ها منجر می‌شود (هسو و سندفورد^۸، ۲۰۰۷). در دور اول، خبرگان علاوه بر وزن‌دهی، پیشنهادهایی برای افزودن یا حذف برخی شاخص‌ها ارائه دادند. در مرحله دوم، شاخص‌ها به دو سطح تقسیم شدند: شاخص‌های کلی که هر یک دارای زیرشاخص‌های جزئی بودند. این ساختار به شرکت‌کنندگان امکان داد تا ارزیابی دقیق‌تری نسبت به اجزای هر شاخص داشته باشند. در نهایت، شاخص‌های نهایی با اجماع متخصصان استخراج و برای مرحله بعدی پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از روش دلفی در تدوین معیارهای علمی پیشنهادی معتبر دارد. به عنوان نمونه، حرّی (۱۳۸۲) در پژوهش خود از این روش برای گردآوری دیدگاه‌های متخصصان حوزه علم اطلاعات استفاده کرده و تأکید می‌کند که این روش، امکان تصمیم‌گیری مبتنی بر خرد جمعی را فراهم می‌سازد. نمایه‌سازی مجلات علمی در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی، یکی از مهمترین عوامل تعیین‌کننده اعتبار و کیفیت مجلات علمی و یکی از ابزارهای کلیدی در سنجش کیفیت، اعتبار و رؤیت‌پذیری آنهاست. پایگاه‌های نمایه‌سازی با تعیین معیارهای مشخص برای پذیرش مجلات، نقش مؤثری در ارتقای استانداردهای نشر علمی ایفا می‌کنند. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که حضور یک مجله در پایگاه‌های معتبر می‌تواند به طور مستقیم با افزایش اعتبار علمی آن مجله مرتبط باشد (مود^۹، ۲۰۰۵). نمایه شدن در این پایگاه‌ها، دسترسی پژوهشگران جهانی به مقالات را تسهیل کرده و اعتبار مجله را افزایش می‌دهد. در پژوهش‌های مختلف، این پایگاه‌ها به عنوان معیاری برای سنجش کیفیت مجلات دسترسی آزاد معرفی شده‌اند (آرشمبو^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۴).

در این پژوهش، تلاش شده است تا با بررسی جامع معیارهای پذیرش^{۱۱} در پایگاه‌های نمایه‌سازی، مجموعه‌ای از شاخص‌ها استخراج شود و سپس از طریق روش دلفی^{۱۲} و با مشارکت خبرگان حوزه علم اطلاعات و مشاوران نمایه‌سازی این شاخص‌ها پالایش، وزن‌دهی و دسته‌بندی شوند.

^۱. Directory of open access scholarly resources (ROAD)

^۲. PubMed

^۳. Sherpa/Romeo

^۴. Ebsco

^۵. Ulrichs

^۶. CAB Abstracts

^۷. ProQuest

^۸. Hsu & Sandford

^۹. Moed

^{۱۰}. Archambault

^{۱۱}. Inclusion criteria

^{۱۲}. Delphi method

شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد

بسیاری از مطالعات به شناسایی و تدوین شاخص‌های مختلف برای ارزیابی مجلات علمی پرداخته‌اند. پژوهش‌های انجام شده توسط آرشمبو و همکاران، نشان دادند که شاخص‌های دسترسی‌پذیری، تعداد مقالات منتشره، فرایند داوری، و استنادات از جمله شاخص‌های مهم در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد هستند (آرشمبو و همکاران، ۲۰۱۴). پایگاه‌هایی مانند راهنمای مجلات دسترسی آزاد (دواج)، و راهنمای منابع دسترسی آزاد (رود) که به طور خاص به مجلات دسترسی آزاد اختصاص دارند، نقش مهمی در ارزیابی و رتبه‌بندی مجلات دسترسی آزاد ایفا می‌کنند. این پایگاه‌ها شاخص‌های خاص خود را برای تعیین اعتبار مجلات دارند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که معیارهایی نظیر پالایش‌پذیری^۱، استنادات متقابل^۲، و حضور در نمایه‌های بین‌المللی می‌توانند به عنوان شاخص‌های کلیدی در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد استفاده شوند.

به طور کلی، با توجه به اهمیت این شاخص‌ها، در ادامه به معرفی مختصر برخی پایگاه‌های نمایه‌سازی مانند وب آو ساینس اسکوپوس، دواج، پابمد، شریا رومئو، اسکو، کب ابسترکت و پایگاه رود پرداخته و سپس شاخص‌های ارزیابی این پایگاه‌ها را در جدولی به طور خلاصه و طبقه‌بندی شده ارائه می‌کنیم.

معرفی مراجع و پایگاه‌های نمایه‌سازی بین‌المللی مرتبط با ارزیابی مجلات دسترسی آزاد

۱. وب آو ساینس

یک پایگاه علمی با تمرکز بر نمایه‌سازی مقالات و تحلیل استنادی است که توسط شرکت کلاریویت توسعه یافته است. این پایگاه نمایه‌هایی مانند شاخص استنادی علوم و شاخص علوم اجتماعی را شامل می‌شود.

۲. اسکوپوس

یکی از گسترده‌ترین پایگاه‌های چکیده و ارجاع‌دهی مقالات علمی است که توسط الزویر اداره می‌شود. این پایگاه بیش از ۸۵ میلیون سند را پوشش می‌دهد و ابزارهای تحلیلی برای ارزیابی پژوهشی ارائه می‌دهد.

۳. راهنمای مجلات دسترسی آزاد (دواج)

یک پایگاه اطلاعاتی است که دسترسی رایگان به مقالات علمی داوری شده را فراهم می‌کند. این پایگاه معیارهای دقیقی برای پذیرش مجلات دارد و بر کیفیت و شفافیت در سیاست‌های انتشار تأکید دارد.

۴. راهنمای منابع دسترسی آزاد (رود)

خدمتی رایگان است که توسط مرکز بین‌المللی شاپا^۳ و با حمایت یونسکو راه‌اندازی شده است. این پایگاه منابع علمی دسترسی آزاد مانند مجلات، مجموعه مقالات و پایگاه‌ها را بر پایه شماره استاندارد بین‌المللی‌ای اس اس ان شناسایی می‌کند.

۵. پابمد

پایگاهی رایگان برای دسترسی به اطلاعات پزشکی و علوم زیستی است که توسط کتابخانه ملی پزشکی آمریکا ارائه می‌شود. بخش بزرگی از محتوای پابمد از طریق مدلاین فراهم شده و تمرکز آن بر مقالات علمی و پژوهش‌های بالینی است.

۶. شریا رومئو

پایگاهی است برای نمایش سیاست‌های دسترسی آزاد ناشران. این پایگاه اطلاعاتی درباره مجوزهای انتشار و خود-بایگانی در مجلات علمی را گردآوری می‌کند تا به پژوهشگران در انتخاب مجله مناسب برای انتشار کمک کند.

^۱. Refinability

^۲. Cross-referencing

^۳. ISSN

۷. ابسکو

یکی از بزرگ‌ترین تأمین‌کنندگان پایگاه‌های اطلاعاتی تمام‌متن برای کتابخانه‌ها و مؤسسات آموزشی است. این پایگاه مجموعه‌ای متنوع از مجلات علمی، تخصصی، کتاب‌های الکترونیکی و سایر منابع اطلاعاتی را پوشش می‌دهد.

۸. کب ابسترکتز

یکی از مهمترین پایگاه‌های اطلاعاتی در حوزه کشاورزی، دامپزشکی، علوم زیستی و محیط‌زیست، پایگاه کبی^۱ است که توسط این سازمان اداره می‌شود. این پایگاه شامل چکیده و اطلاعات کتابشناختی مقالات، پایان‌نامه‌ها، گزارش‌ها و کتاب‌هاست و با تمرکز بر کشورهای در حال توسعه، نقش مؤثری در انتقال دانش کاربردی دارد.

۹. ابتکار پلن‌اس

یکی از مهمترین سیاست‌های بین‌المللی در حوزه دسترسی آزاد است که با هدف تسریع دسترسی آزاد به نتایج پژوهش‌های علمی تدوین شده و شامل مجموعه‌ای از الزامات برای ناشران و پژوهشگران است.

۱۰. پروکوئست

یکی از بزرگ‌ترین پایگاه‌های بین‌المللی ارائه‌دهنده منابع علمی و پژوهشی است که مجموعه گسترده‌ای از مجلات علمی، پایان‌نامه‌ها، گزارش‌ها و سایر اسناد علمی را نمایه‌سازی کرده و ابزارهای متنوعی برای جست‌وجو و تحلیل اطلاعات فراهم می‌کند.

۱۱. اولریخ

یک فهرست بین‌المللی از نشریات ادواری است که اطلاعات کتابشناختی، داوری هم‌تا بودن، دسترسی آزاد بودن یا نبودن و اطلاعات ناشر را ارائه می‌دهد. این پایگاه در شناسایی و طبقه‌بندی مجلات معتبر نقش کلیدی دارد.

در ادامه بررسی مراجع، پایگاه‌های نمایه‌سازی بین‌المللی و سیاست‌های مرتبط با ارزیابی مجلات دسترسی آزاد جدول ۱ تهیه شد. این جدول نشان می‌دهد که هر یک از این منابع کدامیک از شاخص‌های ارزیابی مجلات را پوشش می‌دهند.

جدول ۱. پایگاه‌های نمایه‌سازی بین‌المللی و سیاست‌های مرتبط با ارزیابی مجلات دسترسی آزاد

علامت ✓ بیانگر وجود شاخص در منبع و علامت × نشان‌دهنده عدم پوشش آن است.

شاخص‌ها / پایگاه‌ها	وب آو ساینس	اسکوپوس	دوآج	رود	پابمد	شرپا رومئو	ابسکو	کب ابسترکتز	پلن اس	پروکوئست	اولریخ
شماره ISSN	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
عنوان انحصاری مجله	×	×	✓	×	×	✓	×	✓	✓	✓	✓
اطلاعات ناشر	✓	✓	×	×	✓	×	×	×	✓	✓	✓
نشانی اینترنتی مجله	×	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	×
اطلاعات تماس	×	×	×	×	×	×	✓	✓	✓	✓	✓
سیاست داوری	✓	✓	✓	×	×	×	✓	✓	✓	✓	✓
محتوای علمی	✓	×	×	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	×
عنوان و چکیده انگلیسی	×	×	✓	×	×	×	✓	×	✓	✓	✓
اطلاعات کتابشناسی به انگلیسی	×	×	×	×	×	✓	×	✓	×	×	✓
شفافیت زبان	×	✓	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	×	✓
انتشار به موقع و تعداد کافی مقالات	✓	×	✓	×	×	×	✓	✓	✓	×	✓
کارایی وبگاه یا قالب مجله	×	✓	×	✓	×	×	×	×	✓	×	✓
بیانیه‌های اخلاق در نشر	×	×	×	✓	×	×	✓	✓	✓	×	×
اطلاعات تماس با هیئت تحریریه	×	×	✓	×	×	×	×	×	✓	✓	×
اطلاعات تماس با نویسنده	×	×	×	×	×	×	×	×	✓	×	×
ترکیب هیئت تحریریه	×	×	×	×	✓	×	×	✓	✓	×	✓
اعتبار بیانیه‌ها و سیاست‌ها	✓	×	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓

^۱. CABI: www.cabi.org

✓	×	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	×	×	فرایند داوری
✓	✓	✓	×	×	✓	×	×	×	✓	×	انطباق محتوایی
✓	×	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	شفاف‌سازی حمایت‌های مالی
×	×	✓	×	×	✓	×	✓	✓	✓	×	پیروی از استانداردهای انجمن‌ها
×	×	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	توزیع نویسندگان
✓	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	✓	نظام مناسب ارجاع دهی
×	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	تحلیل استنادی مقایسه‌ای
×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	✓	تحلیل استنادی نویسنده
×	×	✓	×	✓	×	×	✓	×	×	✓	تحلیل استنادی هیئت تحریریه
✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	اهمیت محتوایی مقالات
×	×	×	✓	×	✓	×	×	✓	×	×	قابل درک بودن محتوا
✓	✓	✓	×	✓	✓	×	×	✓	✓	×	خطمشی هیئت تحریریه
✓	×	×	✓	×	×	✓	✓	✓	✓	✓	اعتبار و پیشینه مجله
✓	×	✓	✓	×	✓	×	×	✓	×	×	منظم بودن انتشار
✓	×	✓	×	×	✓	✓	×	×	✓	✓	رعایت اصول اخلاقی
✓	×	✓	✓	✓	✓	×	×	×	×	✓	مجوزهای دسترسی
✓	×	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	×	هزینه‌های انتشار
✓	×	✓	✓	×	✓	×	×	×	×	×	دسترسی به مقالات
×	✓	×	×	×	✓	×	×	✓	✓	×	زبان و نمایه‌سازی
×	×	✓	✓	×	×	✓	✓	✓	✓	×	نوع منبع
×	✓	✓	×	×	×	×	✓	×	×	✓	نوع دسترسی
×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	×	✓	اطلاعات مجوز و حقوق دسترسی
✓	×	✓	✓	×	×	✓	×	×	×	×	تعریف و توضیح نوع و دامنه منبع
×	✓	✓	×	×	×	✓	✓	×	✓	×	بررسی محتوای منبع
✓	×	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	✓	×	مسئولیت ویراستاری
✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	×	×	×	✓	ارائه وابستگی‌های علمی و مؤسسات مرتبط
×	×	✓	×	✓	×	×	×	✓	×	✓	اطلاعاتی درباره سازمان منتشر کننده
✓	×	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	×	✓	داشتن وبگاه و URL
×	×	✓	×	×	×	✓	×	×	×	×	فهرست شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی معتبر
✓	×	×	✓	✓	×	×	×	✓	✓	×	دستورالعمل نویسندگان
✓	✓	×	×	✓	×	×	✓	×	×	✓	داوری هم‌تا
×	×	✓	×	✓	✓	×	×	×	×	✓	رعایت کد اخلاقی برای انتشار و دسترسی
✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	فرمت PDF و HTML
×	×	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	×	✓	مشخص بودن عنوان مقاله و نام نویسندگان
✓	×	✓	✓	×	×	×	×	✓	✓	✓	مقاله دارای ساختار مشخص
✓	×	✓	✓	×	×	×	✓	×	✓	✓	ساختار مقالات با فرمت‌های رایج پژوهشی سازگار باشد
×	✓	✓	×	✓	×	×	×	×	×	×	وبگاه مجله از پروتکل‌های مناسب استفاده کند
✓	×	×	✓	×	×	×	✓	×	×	×	وبگاه از نرم‌افزارهای مورد تأیید گوگل اسکالر استفاده کند
×	×	✓	✓	×	✓	✓	×	✓	✓	✓	تنظیم درست بخش منابع یا استنادها
✓	×	✓	×	×	×	✓	✓	×	×	✓	دسترسی به متن کامل مقالات و امکان بارگیری آنها

×	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	×	✓	استفاده از آبربرچسب‌ها و داده‌های ساختاریافته
×	×	✓	×	×	×	×	×	✓	×	✓	توصیه و پوشش موضوعی مجله
✓	×	✓	✓	×	×	×	✓	✓	✓	×	انتشار منظم و با برنامه مشخص
×	×	✓	×	✓	✓	✓	×	✓	×	×	وجود DOI برای مقالات
✓	×	✓	×	×	×	✓	×	×	×	×	همخوانی مقالات با استانداردهای علمی
×	×	×	×	×	✓	×	✓	×	✓	×	تنوع در نویسندگان و استفاده از منابع به‌روز
×	×	✓	✓	×	×	✓	×	✓	✓	×	عدم انتخاب مجلات شامل پروژه‌های دانشجویی

پس از بررسی دقیق معیارهای نمایه‌سازی یازده پایگاه نمایه‌سازی معتبر بین‌المللی، در مجموع ۱۰۳ شاخص برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد استخراج و گردآوری شد. این شاخص‌ها طیفی گسترده از معیارهای ساختاری، محتوایی، فرایندی و فنی را دربرمی‌گیرند که هر یک می‌توانند به عنوان نشانگرهایی برای سنجش کیفیت، اعتبار و نمایه‌پذیری مجلات علمی در سطح بین‌المللی به کار گرفته شوند.

نتایج دور نخست دلفی

با توجه به آنکه این پژوهش به دنبال سنجش اهمیت عوامل مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون است، پنل دلفی می‌توانست در سنجش اهمیت عوامل مؤثر باشد. مجلات دسترسی آزاد در ارتباط علمی نقش دارند و می‌توانند یافته‌های پژوهشی را به شکل کارآمدی در دسترس کاربران بگذارند. از این‌رو، مهم است که مجلات در پلتفرم‌های گوناگون باشند تا بیشتر رؤیت‌پذیر شوند. پنل دلفی که دربردارنده متخصصان موضوعی و دست‌اندرکاران مجلات دسترسی آزاد از زمینه‌های مختلف موضوعی بود در شناسایی اعتبار هر یک از عوامل مؤثر در مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون می‌توانست یاری‌گر باشد. روی‌هم، نه نفر از خبرگان و حرفه‌مندان قبول کردند که در پنل دلفی این پژوهش شرکت کنند و به نظرسنجی دور اول پاسخ دادند.

آن گونه که توضیح داده شد، یافته‌های حاصل از مرور نوشته‌ها و معیارهای نمایه‌سازی پایگاه‌های گوناگون در طراحی پرسشنامه دور نخست دلفی به کار گرفته شدند. در مجموع، این پرسشنامه دربردارنده ۱۰۳ گویه بود که می‌توانستند در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد نقش داشته باشند. پاسخ به گویه‌های پرسشنامه در طیف پنج ارزشی «لیکرت» (یعنی بسیار کم [۱] تا بسیار زیاد [۵]) طراحی شده بود، برای قضاوت درباره اینکه یک عامل در چارچوب پایانی قرار می‌گیرد یا نه، به میانگین، انحراف معیار، و ضریب تغییرات هر گویه توجه شد.

در جدول ۲ نتایج دور نخست گروه دلفی درباره ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی نشریه‌های دانشگاهی برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها آمده‌اند. نتایج دور نخست گروه دلفی درباره ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها آمده‌اند. شاخص‌های گوناگون ارزیابی در هشت مؤلفه دسته‌بندی و برای ارزیابی در اختیار پنل دلفی قرار گرفتند.

جدول ۲. نتایج دور نخست دلفی ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی نشریه‌های دانشگاهی برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها

مؤلفه‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱. عنوان و هویت مجله	۹	۲۲.۴	۴۴.۰	۱۰.۰
۲. دسترسی و قابلیت استفاده	۹	۱۱.۴	۶۰.۰	۱۵.۰
۳. محتوا و کیفیت انتشارات	۹	۶۷.۴	۵۰.۰	۱۱.۰
۴. فرایند داوری و ارزیابی محتوا	۹	۴۴.۴	۷۳.۰	۱۶.۰
۵. مدیریت و شفافیت	۹	۲۲.۴	۶۷.۰	۱۶.۰
۶. آمار و ارزیابی عملکرد	۹	۳۳.۴	۷۱.۰	۱۶.۰
۷. مجوزها و حقوق مالکیت	۹	۰۰.۴	۷۱.۰	۱۸.۰
۸. سابقه و اعتبار مجله	۹	۲۲.۴	۶۷.۰	۰.۱۶

بر پایه داده‌هایی جمع‌آوری شده، هر هشت مؤلفه مؤثر در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها در پنل دلفی میانگین‌شان بالای چهار به دست آمده است. همان‌طور که در جدول ۲ آمده است، مؤلفه «محتوا و کیفیت انتشارات» احتمالاً نقش مهمتری در چارچوب ارزیابی یک نشریه برای نمایه شدن در یک پایگاه بین‌المللی، چراکه از دیدگاه پاسخگویان میانگین بیشتری به دست آورده است. در مقابل، مؤلفه «مجوزها و حقوق مالکیت» احتمالاً نقش کمتری در فرایند ارزیابی دارد. با آنکه از پاسخگویان خواسته شده بود که اگر مؤلفه جدیدی در ذهن دارند، اضافه کنند؛ اما بررسی پاسخ متخصصان در پنل بیانگر آن است که هیچ یک از آنان مؤلفه جدیدی به پژوهشگر پیشنهاد نکرده‌اند. به عبارتی، می‌توان گفت که با توجه به آماره‌های حاصل از تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از دور اول دلفی برای ارزیابی مؤلفه‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها، همه مؤلفه‌های پیشنهادی مورد توافق متخصصان مشارکت‌کننده در پنل دلفی در دور اول بوده‌اند. افزون بر این نتایج، هر یک از مؤلفه‌های اثرگذار در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها خود شامل شاخص‌های متفاوت هستند و هر یک از این شاخص‌ها می‌توانند در ترسیم و تکمیل چارچوب ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها ایفای نقش کنند. از این رو، برای اعتباریابی این شاخص‌ها، میزان اهمیت آنها در چارچوب ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها از متخصصان پرسش شد. در جدول ۳ نتایج بررسی پاسخ‌ها گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج دور اول دلفی سنجش اهمیت شاخص مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱. عنوان و هویت مجله	عنوان مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۶۳	۱.۴۱	۰.۳۹
	داشتن ISSN معتبر منطبق با پرتال مرکز بین‌المللی ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۳۳	۱.۴۱	۰.۳۳
	داشتن ISSN چاپی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۲.۵۶	۱.۵۹	۰.۶۲
	فعال بودن URL مجله مندرج در پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۰۰	۱.۸۰	۰.۶۰
	مطابقت عنوان مجله در پرتال ISSN با عنوان مندرج در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۴۵	۰.۳۷
	تغییر عنوان مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۰۰	۱.۲۲	۰.۴۱
	تعداد دفعات تغییر عنوان مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۲۵	۱.۳۹	۰.۳۳
	مطابقت عنوان انگلیسی مندرج در وبگاه با پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۱.۵۴	۰.۳۷
	داشتن URL مشخص برای مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۰۰	۱.۴۱	۰.۴۷
	نوع میزبان (Domain) مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۲۲	۰.۳۳
	پیوند وبگاه مجله به وبگاه ناشر و بالعکس چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۲۲	۰.۳۳

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۲. دسترسی و قابلیت استفاده	انتشار مجله فقط به صورت الکترونیکی و داشتن ISSN الکترونیک (Born digital) چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۲۲	۱.۸۶	۰.۵۸
	منطبق بودن فاصله انتشار مندرج در پرتال ISSN با اصل مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۱.۵۱	۰.۴۴
	امکان استخراج متن و داده کاوی متن کامل مقالات توسط شخص ثالث از نظر قانونی و فنی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۵۰	۱.۶۹	۰.۴۸
	میزبانی مقالات در صفحات وب جداگانه (به جای میزبانی چندین مقاله در یک فایل PDF یا HTML در همان صفحه وب، هر مقاله URL خاص خود را داشته باشد) چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۱.۱۷	۰.۲۸
	وجود فراداده‌های کتابشناختی قابل خواندن توسط ماشین به عنوان آبربرچسب‌های HTML در مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۳۸	۰.۷۴	۰.۱۷
	نمایش اطلاعات صفحه اصلی یکجا به کاربر چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۰.۸۸	۰.۲۶
	وجود صفحه اطلاعات مجله به زبان انگلیسی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۱۲	۰.۳۰
	موجود بودن اهداف و دامنه مجله به زبان انگلیسی و ارائه آن در وبگاه چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۷۸	۱.۵۶	۰.۴۱
	برخط شدن آرشیوهای گذشته مجله پس از انتشار اولین نسخه الکترونیک چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۰.۹۳	۰.۲۳
	چند سال از آرشیو مجله به صورت برخط قابل دسترس است چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۴۵	۰.۳۷
	سابقه انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۳۶	۰.۳۵
	استفاده از استانداردهای Initiative for Open Citations (I4OC) داده‌های قابل دسترسی آزاد چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۵۷	۰.۹۸	۰.۲۷
	زودآیند بودن مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۴.۰۰	۱.۱۵	۰.۲۹
	نیاز به ثبت نام کاربر برای استفاده از مطالب مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۸۰	۰.۴۹
۳. محتوا و کیفیت انتشارات	حوزه موضوعی مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۶	۲.۸۳	۱.۸۳	۰.۶۵
	نوع محتوای مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۶	۳.۵۰	۱.۳۸	۰.۳۹
	ارائه چکیده برای تمام مقالات تحقیقاتی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۶۳	۱.۱۹	۰.۳۳
	داشتن چکیده انگلیسی مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۵۶	۰.۷۳	۰.۱۶
	آیا مجله از چکیده تصویری استفاده می‌کند؟	۹	۴.۰۰	۱.۱۲	۰.۲۸
	ارائه کلمات کلیدی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۸۸	۰.۸۳	۰.۲۲
	ارائه کلمات کلیدی به زبان انگلیسی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۳۳	۱.۰۰	۰.۳۰
	انگلیسی یا لاتین بودن اطلاعات مراجع مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۷۸	۱.۴۸	۰.۳۹
	فرمت تمام متن مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۲۲	۱.۰۹	۰.۲۶
	روند توسعه تعداد مقالات سالانه منتشر شده توسط مجله در طول ۵ سال گذشته چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۱۳	۱.۱۳	۰.۲۷
	سهم تقریبی نویسندگان داخل سازمان صاحب امتیاز مجله در انتشار مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۱.۱۷	۰.۲۸
	مشخص بودن هدف و دامنه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۶۳	۱.۵۱	۰.۴۲
	نسبت محتوای پژوهشی داوری شده به کل محتوای منتشر شده چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۳۲	۰.۳۳
	داشتن ویراستار ادبی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۲۵	۱.۰۴	۰.۳۲
	داشتن ویراستار علمی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۵۶	۱.۲۴	۰.۳۵
	محتوای مرتبط با خوانندگان بین‌المللی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۳۸	۱.۱۹	۰.۳۵
	محتوای مرتبط با خوانندگان منطقه‌ای چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۱.۵۱	۰.۴۴
	منحصر به فرد بودن عنوان (به جز عنوان مجله، مجله‌ای دیگر به زبان لاتین معادل عنوان مجله مزبور وجود دارد) چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۰۰	۱.۰۰	۰.۳۳

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۴. فرایند داوری و ارزیابی محتوا	داشتن دستورالعمل برای نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۱۳	۱.۱۳	۰.۲۷
	داشتن خط‌مشی ناشر چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۱.۵۴	۰.۳۷
	مشخص بودن هزینه داوری و پردازش مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۷۵	۱.۵۸	۰.۴۲
	شکل و روند داوری مقالات در نمایه‌سازی مجلات چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۱۱	۱.۵۴	۰.۳۷
	نحوه مدیریت روند داوری مقالات توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۷۱	۱.۲۵	۰.۳۴
	مشخص بودن مدت زمان داوری چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۵۷	۱.۲۷	۰.۳۶
	استفاده مجله از خدمات تشخیص سرقت ادبی در تمام موارد ارسالی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۷۸	۱.۴۸	۰.۳۹
	نوع نرم افزار مورد استفاده برای انتشار برخط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲.۸۸	۱.۵۵	۰.۵۴
۵. مدیریت و شفافیت	مشخص بودن نویسنده مسئول و تأییدیه نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۸۸	۰.۸۳	۰.۲۲
	مشخص بودن وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲.۶۳	۱.۳۰	۰.۵۰
	مشخص بودن رتبه علمی یا مدرک نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۱.۱۳	۰.۳۳
	اجباری بودن داشتن شناسه دیجیتال مانند ORCID یا Research ID برای نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۱۳	۱.۲۵	۰.۳۰
	استفاده مجله از چه شناسه‌های ثابتی برای مقالات، نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۷۸	۱.۰۹	۰.۲۹
	پیروی مجله از استانداردهای اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۳۸	۰.۵۲	۰.۱۲
	عضویت در کدام یک از استانداردهای اخلاقی و پیروی از کدام بیانیه اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟	۶	۴.۵۰	۰.۸۴	۰.۱۹
	ارائه متن کامل دستورالعمل‌های اخلاقی در وبگاه یا پیوند به آن چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۳۳	۰.۸۷	۰.۲۰
	مشخص کردن تضاد منافع چقدر اهمیت دارد؟	۶	۴.۱۷	۰.۹۸	۰.۲۴
	داشتن هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۳۲	۰.۳۶
	مشخص بودن نام اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۵۰	۰.۳۸
	مشخص بودن وابستگی سازمانی اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۰۰	۱.۸۵	۰.۴۶
	درصد اعضای هیئت تحریریه با وابستگی سازمانی خود مؤسسه چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۳۳	۱.۱۲	۰.۲۶
	مشخص بودن اطلاعات تماس مانند ایمیل اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۷	۴.۷۱	۰.۷۶	۰.۱۶
	متخصص بودن سردبیران مجله در زمینه‌های موضوعی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۲۲	۰.۳۳
	وجود URL برای صفحه هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۱۷	۰.۳۰
	بین المللی بودن اعضای هیئت تحریریه برای مجلاتی که مدعی گستره بین المللی هستند چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۲۲	۰.۳۳
	مشخص بودن مشخصات نشر در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۴۴	۰.۷۳	۰.۱۶
	مشخص بودن نام صاحب امتیاز مجله است چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۳۲	۰.۳۳
	وجود سند قانونی یا مجوز برای اثبات مالکیت چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۱۲	۰.۲۸
	مشخص بودن سردبیر یا مدیر مسئول چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۵۰	۱.۵۱	۰.۴۳
	مشخص بودن نام کشوری که ناشر یا صاحب امتیاز در آن قرار گرفته چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۵۴	۰.۴۰
	مشخص بودن اطلاعات تماس مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۱.۴۵	۰.۳۷
	مشخص بودن آدرس پستی قابل تأیید مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۴۱	۰.۳۵
	ذکر شماره تماس تلفنی یا دفتر مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۲۲	۱.۵۶	۰.۳۷
	ذکر آدرس پست الکترونیک برای تماس با مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۴۱	۰.۳۹
	مشخص کردن نحوه رسیدگی به شکایت در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۳۸	۱.۰۶	۰.۳۱
	نوع فاصله انتشار چقدر اهمیت دارد؟	۷	۴.۰۰	۱.۴۱	۰.۳۵

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۶. آمار و ارزیابی عملکرد	به روز بودن نحوه انتشار مطابق فاصله انتشار ذکر شده چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۵۷	۱.۴۰	۰.۳۹
	وجود تأخیر یا وقفه در زمان‌بندی انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۵۷	۱.۶۲	۰.۴۵
	مشخص بودن خط‌مشی تبلیغ چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۱.۶۷	۰.۴۸
	نمایه شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی خارجی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۴۴	۱.۷۴	۰.۵۱
	نمایه شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی داخلی چقدر اهمیت دارد؟	۹	۴.۰۰	۱.۳۲	۰.۳۳
	در کدام یک از پایگاه‌های نمایه‌سازی خارجی نمایه می‌شود؟	۶	۴.۱۷	۱.۱۷	۰.۲۸
	انتشار سالانه حداقل آمار اولیه توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۳۳	۱.۵۰	۰.۴۵
	ارائه آمار دانلود مقالات توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۳۳	۰.۸۷	۰.۲۶
	نوع آماری که مجله ارائه می‌دهد چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۲۲	۱.۳۹	۰.۴۳
	مشخص بودن ضریب تأثیر مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۸۸	۰.۹۹	۰.۲۶
۷. مجوزها و حقوق مالکیت	مشخص بودن Citescore مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۱۱	۱.۰۵	۰.۳۴
	اجازه استفاده مجدد و ترکیب مجدد محتوا مطابق با مجوز Creative Commons یا نوع دیگری از مجوز با شرایط مشابه چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۸۶	۱.۲۱	۰.۳۱
	نوع مجوزی که مجله برای استفاده مجدد و ترکیب مجدد محتوا ارائه می‌دهد چقدر اهمیت دارد؟	۷	۳.۵۷	۱.۱۳	۰.۳۲
	داشتن خط‌مشی آرشیو دیجیتال چقدر اهمیت دارد؟	۴	۴.۵۰	۱.۰۰	۰.۲۲
	نوع خط‌مشی آرشیو دیجیتال مورد استفاده مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۱۳	۱.۳۶	۰.۳۳
	داشتن مجوز خط‌مشی دسترسی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۲۵	۰.۸۹	۰.۲۱
	داشتن مجوزهای کپی رایت چقدر اهمیت دارد؟	۶	۴.۰۰	۱.۲۶	۰.۳۲
	دسترسی آسان و پیوسته مجوزها برای خوانندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۲۵	۱.۱۶	۰.۲۷
	اجازه حفظ کپی رایت بدون محدودیت توسط نویسنده یا نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۷۵	۱.۰۴	۰.۲۸
	قصد مجله برای اجازه حفظ حقوق انتشار بدون محدودیت توسط نویسنده یا نویسندگان در آینده چقدر اهمیت دارد؟	۶	۳.۸۳	۱.۴۷	۰.۳۸
۸. سابقه و اعتبار مجله	درج و نمایش اطلاعات مربوط به مجوزها در مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۴.۰۰	۱.۲۰	۰.۳۰
	توضیح اطلاعات حق چاپ و مجوز در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۸۹	۰.۹۳	۰.۲۴
	داشتن ناشر وابسته یا همکار چقدر اهمیت دارد؟	۹	۳.۶۷	۱.۴۱	۰.۳۹
	نوع ناشر (دانشگاهی، انجمن، خصوصی و ...) در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۷۵	۱.۵۸	۰.۴۲
	سال راه اندازی اولین نسخه الکترونیک مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳.۱۳	۱.۷۳	۰.۵۵

بر پایه نتایجی که در جدول ۳ گزارش شده‌اند، میانگین ۳۹ عامل از عوامل ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها میانگینی بیش از چهار به دست آورده‌اند. در این میان، چهار عامل میانگینی بیش از ۴/۵ به دست آورده‌اند. مشخص بودن اطلاعات تماس پدیدآوران، چکیده انگلیسی مقاله‌ها، داشتن خط‌مشی آرشیو دیجیتال، و پیروی از یک استاندارد اخلاقی چهار عاملی هستند که میانگین امتیاز آنها بیش از ۴/۵ شده است و این بدان معناست که این عوامل تأثیر بسیار زیادی در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها دارند.

در مقابل، از ۱۰۳ عامل پیشنهادی مؤثر در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها، ۶۴ عامل میانگین‌شان پایین‌تر از چهار شده است. در این میان، عواملی همانند مشخص بودن وابستگی سازمانی نویسندگان، حوزه موضوعی مجله، و نوع نرم افزارمورد استفاده برای انتشار برخط مجله میانگین‌شان کمتر از سه شده که نشان‌دهنده تأثیر پایین این عوامل در ارزیابی‌هاست.

برای آنکه مشارکت‌کنندگان در پنل دلفی امکان داشته باشند که عامل جدیدی به لیست عوامل پیشنهادی ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها اضافه کنند، در بخش جداگانه‌ای از پرسش‌نامه از آنان پرسشی باز پرسش شد تا دیدگاه‌هایشان را مطرح کنند. سرانجام، تجزیه و تحلیل دیدگاه خبرگان و حرفه‌مندان در پنل دلفی نشان داد که دست‌کم ۱۹ شاخص دیگر می‌توانند به فهرست شاخص‌های ارزیابی اضافه شوند. این شاخص‌های تازه در جدول ۴ گزارش شده‌اند.

جدول ۴. شاخص‌های پیشنهادی مؤثر در ارزیابی مجلات در دور اول پنل دلفی

شاخص‌های پیشنهادی متخصصان پنل دلفی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی
آوانگاری عنوان در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (تبدیل عنوان از زبان فارسی به الفبای لاتین با استفاده از یک سیستم استاندارد است تا برای مخاطبان غیر فارسی زبان قابل خواندن و تلفظ باشد).
ترجمه عنوان به صورت مستقل در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (ارائه ترجمه ای دقیق و روان از عنوان فارسی به زبان انگلیسی و برعکس به طوری که مفهوم اصلی عنوان به درستی منتقل شود).
داشتن گواهی‌های امنیتی لازم توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (گواهی‌های امنیتی لازم، گواهی‌های SSL و سایر پروتکل‌های امنیتی است که برای حفاظت از اطلاعات کاربران).
دسترسی سامانه مجله از سایر کشورها در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (قابلیت دسترسی به وبگاه و محتوای مجله از طریق اینترنت در کشورهای مختلف)
زبان انتشار متن کامل مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟ (انگلیسی، فارسی و غیره)
داشتن چکیده مفصل لاتین برای مقالات چقدر اهمیت دارد؟
تبعیت مقالات از سبک مآخذنویسی استاندارد در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (استفاده از شیوه‌های مرجع نویسی شناخته شده مانند APA، MLA، شیکاگو و غیره).
استفاده از دستورالعمل‌های شناخته شده برای گزارش تحقیقات (مانند استانداردهای EQUATOR Network، CONSORT، STROBE، PRISMA، APA، ونکوور، هاروارد و ...) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
درصد مقالات غیربومی در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (نسبت مقالات نویسندگان غیر ایرانی یا غیر ساکن در کشور محل انتشار مجله به کل مقالات منتشر شده)
میزان همکاری‌های علمی بین دانشگاهی (تعداد و کیفیت مشارکت پژوهشگران و استادان دانشگاه‌های مختلف در انجام پروژه‌های تحقیقاتی و انتشار مقالات علمی) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
پیروی مجله از خطمشی سلب اعتبار مقاله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند و مقرراتی است که مجله برای بازپس گیری و حذف مقالات دارای اشکالات علمی یا اخلاقی از مجموعه انتشارات خود دارد)
ارزیابی علمی مقالات در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند داوری و بررسی مقالات توسط متخصصان و داوران در حوزه مربوطه).
اهمیت ذکر اخلاق داوری و مشخص بودن داوران در ارزیابی مجله چقدر است؟
ارائه خروجی‌های مورد نیاز پایگاه‌ها توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرمت‌ها و استانداردهای خاصی که پایگاه‌های اطلاعاتی برای نمایه‌سازی و پردازش مقالات نیاز دارند، مانند فرمت XML، JATS و غیره)
نمایش میزان استناد به مقالات چقدر اهمیت دارد؟ (نشان‌دهنده میزان تأثیرگذاری و کیفیت مقالات منتشر شده)
اهمیت چارک‌های علمی در ارزیابی مجله چقدر است؟
IF-AI (میانگین تعداد مقالات منتشر شده در سال) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
خود استنادی در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
حضور در شبکه‌های اجتماعی (آلترمتریکس) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟

آن‌گونه که در جدول ۴ گزارش شده، ۱۹ شاخص تازه توسط متخصصان در پنل دلفی پیشنهاد شده بود که می‌توانستند در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه شدن در پایگاه‌های بین‌المللی دارای اهمیت باشند. گفتنی است که ادبیات نگارشی چند شاخص محدود نیز بر پایه دیدگاه‌های پنل دلفی ویرایش شد. از این رو، در پرسشنامه دور دوم دلفی این شاخص‌ها و موارد نیز در نظر گرفته شدند.

نتایج دوم دوم دلفی

پس از جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌های دور اول دلفی و آگاهی از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای متخصصان و حرفه‌مندان مشارکت‌کننده در پنل دلفی، دور دوم با هدف اعتبارسنجی دوباره مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون طراحی و اجرا شد. در دور دوم، با توجه به یافته‌ها، دیدگاه‌ها، و پیشنهادهای متخصصان در دور اول، پرسشنامه‌ای تهیه شد و به همان‌نفر پنل ارسال گردید. هدف از اجرای دور دوم دلفی، بررسی و تأیید نهایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های قبلی و همچنین ارزیابی شاخص‌های جدید پیشنهادی بود.

پرسشنامه دور دوم دلفی دربردارنده پرسش‌های بسته بود. این پرسش‌ها در قالب طیف پنج ارزشی «لیکرت» (از گزینه بسیار زیاد [۵] تا گزینه بسیار کم [۱]) تنظیم شده بودند پس از گردآوری دیدگاه‌ها و داده‌ها، نتایج با کمک شاخص‌های کمی و روش‌های آماری مشخص، یعنی دو شاخص میانگین و انحراف معیار تجزیه و تحلیل شدند، اگرچه یک شاخص دیگر نیز برای افزایش اطمینان به نتایج پژوهش اضافه شد. در جدول ۵ چگونگی تعیین آستانه اجماع اعضای پنل دلفی با توجه به سه میانگین، انحراف معیار، و ضریب تغییرات روشن شده‌اند.

جدول ۵. چگونگی تعیین آستانه اجماع اعضای پنل دلفی با توجه به سه شاخص میانگین، انحراف معیار، و ضریب تغییرات

شاخص	آستانه اجماع
میانگین	$x_4 \leq$
انحراف معیار	$x_1 \geq$
ضریب تغییرات	$x_0 \geq 0.5$

در جدول ۶ نتایج دور دوم گروه دلفی درباره ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون آمده‌اند. همانند دور نخست، شاخص‌های گوناگون ارزیابی در هشت مؤلفه دسته‌بندی و برای ارزیابی در اختیار پنل دلفی قرار گرفتند. دلیل عدم تغییر این دسته‌بندی آن بود که در دور نخست، هیچ یک از متخصصان تغییری در این باره پیشنهاد نکرده بود.

جدول ۶. نتایج دور دوم دلفی ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها

مؤلفه‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
۱. عنوان و هویت مجله	۹	۴.۴۴	۰.۵۳	۰.۱۲	پذیرش
۲. دسترسی و قابلیت استفاده	۹	۴.۳۳	۰.۷۱	۰.۱۶	پذیرش
۳. محتوا و کیفیت انتشارات	۹	۴.۷۸	۰.۴۴	۰.۰۹	پذیرش
۴. فرایند داوری و ارزیابی محتوا	۹	۴.۴۴	۰.۷۳	۰.۱۶	پذیرش
۵. مدیریت و شفافیت	۹	۴.۲۲	۰.۸۳	۰.۲۰	پذیرش
۶. آمار و ارزیابی عملکرد	۹	۴.۳۳	۰.۷۱	۰.۱۶	پذیرش
۷. مجوزها و حقوق مالکیت	۹	۴.۳۳	۰.۸۷	۰.۲۰	پذیرش
۸. سابقه و اعتبار مجله	۹	۴.۲۲	۰.۶۷	۰.۱۶	پذیرش

در دور دوم دلفی، نتایج ارزیابی مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها نشان‌دهنده تغییرات معناداری در میانگین نمرات و نظرات پاسخ‌دهندگان نیست. به طور کلی، میانگین نمرات برای تمامی مؤلفه‌ها بالای چهار قرار دارد که نشان‌دهنده توافق بالای متخصصان در مورد اهمیت این مؤلفه‌ها در ارزیابی مجلات است. این توافق نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های پیشنهادی در دور دوم دلفی نیز مورد تأیید قرار گرفته و به عنوان عوامل کلیدی در ارزیابی مجلات شناخته شده‌اند.

مؤلفه «محتوا و کیفیت انتشارات» با میانگین $4/78$ ، بالاترین نمره را در این دور به خود اختصاص داده است. این افزایش نسبت به دور اول ($4/67$) نشان‌دهنده اهمیت فزاینده کیفیت محتوا در ارزیابی مجلات است. پاسخ‌دهندگان به وضوح بر این باورند که محتوای با کیفیت و معتبر، نقش اساسی در جذب مخاطبان و نمایه‌سازی مجلات در پایگاه‌های بین‌المللی دارد. در کنار این، مؤلفه «عنوان و هویت مجله» نیز با افزایش میانگین از $4/22$ به $4/44$ ، نشان‌دهنده توجه بیشتر به هویت و نام مجلات است. این تغییر می‌تواند به این دلیل باشد که عنوان مجله به عنوان اولین نقطه تماس با مخاطب، تأثیر زیادی بر جذب خوانندگان و نمایه‌سازی دارد. همچنین، مؤلفه «دسترسی و قابلیت استفاده» با میانگین $4/33$ ، بر اهمیت دسترسی آسان به مجلات برای کاربران تأکید می‌کند و نشان‌دهنده این است که پاسخ‌دهندگان به اهمیت فراهم کردن دسترسی آسان به محتوای علمی توجه دارند. از سوی دیگر، مؤلفه‌های «مدیریت و شفافیت» و «مجوزها و حقوق مالکیت» با وجود اینکه میانگین نمرات آنها به ترتیب $4/22$ و $4/33$ ثابت مانده است، انحراف معیار آنها افزایش یافته است. این افزایش نشان‌دهنده وجود اختلاف نظر بیشتر در این زمینه‌ها است، ولی اعضای پنل بر تأثیر چشم‌گیر آنها در ارزیابی مجلات تأکید دارند.

روی هم رفته، نتایج دور دوم دلفی نشان‌دهنده توافق بالای متخصصان در مورد اهمیت مؤلفه‌های مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی است. مؤلفه «محتوا و کیفیت انتشارات» همچنان در صدر اهمیت قرار دارد و میانگین مؤلفه «مجوزها و حقوق مالکیت» افزایش یافته است. در دور دوم نیز شاخص‌های زیرمجموعه هر یک از مؤلفه‌های اثرگذار در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها در اختیار پنل ارزیابی گذاشته شدند. در جدول ۷ نتایج بررسی شاخص‌های اثرگذار در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون گزارش شده است.^۱

جدول ۷. نتایج دور دوم دلفی سنجش اهمیت شاخص مختلف در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
۱. عنوان و هویت مجله	عنوان مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۷۱.۰	۱۷.۰	پذیرش
	داشتن ISSN معتبر منطبق با پرتال مرکز بین‌المللی ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۴	۴۶.۰	۱۰.۰	پذیرش
	داشتن ISSN چاپی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۲	۱۶.۱	۴۲.۰	رد
	فعال بودن URL مجله مندرج در پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۷۱.۰	۱۷.۰	پذیرش
	مطابقت عنوان مجله در پرتال ISSN با عنوان مندرج در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۴۶.۰	۱۱.۰	پذیرش
	تغییر عنوان مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۳	۹۲.۰	۳۷.۰	رد
	مطابقت عنوان انگلیسی مندرج در وبگاه با پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟	۷	۲۹.۴	۷۶.۰	۱۸.۰	پذیرش
	داشتن URL مشخص برای مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۴	۷۱.۰	۱۵.۰	پذیرش
	نوع میزبان (Domain) مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۹۳.۰	۲۶.۰	رد
	پیوند وبگاه مجله به وبگاه ناشر و بالعکس چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۰۴.۱	۲۸.۰	رد
	آوانگاری عنوان در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (تبدیل عنوان از زبان فارسی به الفبای لاتین با استفاده از یک سیستم استاندارد است تا برای مخاطبان غیر فارسی زبان قابل خواندن و تلفظ باشد.)	۸	۰۰.۳	۷۶.۰	۲۵.۰	رد

۱. پژوهشگر با بررسی پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان در پنل دلفی متوجه شد که یکی از متخصصان به شکل تصادفی به شاخص‌ها امتیاز داده است. از این‌رو، پاسخ‌های یکی از اعضای پنل دلفی در بررسی‌ها در نظر گرفته نشدند.

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
۲. دسترسی و قابلیت استفاده	ترجمه عنوان به صورت مستقل در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (ارائه ترجمه ای دقیق و روان از عنوان فارسی به زبان انگلیسی و برعکس به طوری که مفهوم اصلی عنوان به درستی منتقل شود).	۸	۱۳.۴	۹۹.۰	۲۴.۰	پذیرش
	انتشار مجله فقط به صورت الکترونیکی و داشتن ISSN الکترونیک (Born digital) چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۰۷.۱	۳۱.۰	رد
	منطبق بودن فاصله انتشار مندرج در پرتال ISSN با اصل مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۴۶.۰	۱۱.۰	پذیرش
	امکان استخراج متن و داده کاوی متن کامل مقالات توسط شخص ثالث از نظر قانونی و فنی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۹۹.۰	۲۶.۰	رد
	میزبانی مقالات در صفحات وب جداگانه (به جای میزبانی چندین مقاله در یک فایل PDF یا HTML در همان صفحه وب، هر مقاله URL خاص خود را داشته باشد) چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۴	۹۲.۰	۲۱.۰	پذیرش
	وجود فراداده‌های کتابشناختی قابل خواندن توسط ماشین به عنوان آبربرچسب‌های HTML در مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۷۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	نمایش اطلاعات صفحه اصلی یکجا به کاربر چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۷۶.۰	۲۲.۰	رد
	وجود صفحه اطلاعات مجله به زبان انگلیسی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	موجود بودن اهداف و دامنه مجله به زبان انگلیسی و ارائه آن در وبگاه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	برخط شدن آرشیوهای گذشته مجله پس از انتشار اولین نسخه الکترونیک چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۹۳.۰	۲۳.۰	پذیرش
	چند سال از آرشیو مجله به صورت برخط قابل دسترس است چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	سابقه انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۶۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	استفاده از استانداردهای I4OC: Initiative for Open Citations داده‌های قابل دسترسی آزاد چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۳	۲۵.۱	۴۰.۰	رد
	زودآیند بودن مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۵۷.۳	۹۸.۰	۲۷.۰	رد
	نیاز به ثبت نام کاربر برای استفاده از مطالب مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۲	۹۹.۰	۳۴.۰	رد
	داشتن گواهی‌های امنیتی لازم توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (گواهی‌های امنیتی لازم، گواهی‌های SSL و سایر پروتکل‌های امنیتی است که برای حفاظت از اطلاعات کاربران).	۸	۱۳.۴	۹۹.۰	۲۴.۰	پذیرش
	دسترسی سامانه مجله از سایر کشورها در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (قابلیت دسترسی به وبگاه و محتوای مجله از طریق اینترنت در کشورهای مختلف)	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	ارائه خروجی‌های مورد نیاز پایگاه‌ها توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرمت‌ها و استانداردهای خاصی که پایگاه‌های اطلاعاتی برای نمایه‌سازی و پردازش مقالات نیاز دارند، مانند فرمت JATS, XML و غیره)	۸	۳۸.۴	۵۲.۰	۱۲.۰	پذیرش

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
۳. محتوا و کیفیت انتشارات	حضور در شبکه‌های اجتماعی (آل‌متریکس) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۵۳.۰	۱۳.۰	پذیرش
	حوزه موضوعی مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۳	۰۷.۱	۳۶.۰	رد
	نوع محتوای مجله در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۹۳.۰	۲۶.۰	رد
	ارائه چکیده برای تمام مقالات تحقیقاتی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۴	۳۵.۰	۰۷.۰	پذیرش
	داشتن چکیده انگلیسی مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	آیا مجله از چکیده تصویری استفاده می‌کند؟	۸	۲۵.۳	۰۴.۱	۳۲.۰	رد
	ارائه کلمات کلیدی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۴	۵۲.۰	۱۲.۰	پذیرش
	ارائه کلمات کلیدی به زبان انگلیسی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۴	۵۳.۰	۱۲.۰	پذیرش
	انگلیسی یا لاتین بودن اطلاعات مراجع مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	فرمت تمام متن مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	روند توسعه تعداد مقالات سالانه منتشر شده توسط مجله در طول ۵ سال گذشته چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۹۳.۰	۲۳.۰	پذیرش
	سهم تقریبی نویسندگان داخل سازمان صاحب امتیاز مجله در انتشار مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	مشخص بودن هدف و دامنه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	نسبت محتوای پژوهشی داوری شده به کل محتوای منتشر شده چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۳۵.۰	۰۹.۰	رد
	داشتن ویراستار ادبی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۶۴.۰	۱۷.۰	رد
	داشتن ویراستار علمی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۶۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	محتوای مرتبط با خوانندگان بین‌المللی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۵۳.۰	۱۵.۰	رد
	محتوای مرتبط با خوانندگان منطقه‌ای چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۵۳.۰	۱۵.۰	رد
	منحصر به فرد بودن عنوان (به جز عنوان مجله، مجله‌ای دیگر به زبان لاتین معادل عنوان مجله مزبور وجود دارد) چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۹۳.۰	۲۳.۰	پذیرش
	زبان انتشار متن کامل مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟ (انگلیسی، فارسی و غیره)	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	داشتن چکیده مفصل لاتین برای مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۵۳.۰	۱۳.۰	پذیرش
	تبعیت مقالات از سبک رفرنس نویسی استاندارد در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (استفاده از شیوه‌های مرجع نویسی شناخته شده مانند APA، MLA، شیکاگو و غیره)	۸	۵۰.۴	۷۶.۰	۱۷.۰	پذیرش
	استفاده از دستورالعمل‌های شناخته شده برای گزارش تحقیقات (مانند استانداردهای Network EQUATOR، CONSORT، STROBE، PRISMA، APA، و نکور، هاروارد و ...) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۳	۷۴.۰	۲۱.۰	رد
	درصد مقالات غیربومی در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (نسبت مقالات نویسندگان غیر ایرانی یا غیر ساکن در کشور محل انتشار مجله به کل مقالات منتشر شده)	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
۴. فرایند داوری و ارزیابی محتوا	میزان همکاری‌های علمی بین دانشگاهی (تعداد و کیفیت مشارکت پژوهشگران و استادان دانشگاه‌های مختلف در انجام پروژه‌های تحقیقاتی و انتشار مقالات علمی) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	داشتن دستورالعمل برای نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۴	۴۶.۰	۱۰.۰	پذیرش
	داشتن خط‌مشی ناشر چقدر اهمیت دارد؟	۷	۸۶.۳	۶۹.۰	۱۸.۰	رد
	مشخص بودن هزینه داوری و پردازش مقاله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۴۳.۴	۵۳.۰	۱۲.۰	پذیرش
	اهمیت ذکر شیوه نامه داوری در صورت داوری شدن مقالات، در ارزیابی مجله چقدر است؟ (فرایند و سازوکار داوری مقالات شامل داوری دوسویه ناشناس، داوری یکسویه ناشناس، یا سایر روش‌های داوری.)	۸	۳۸.۴	۷۴.۰	۱۷.۰	پذیرش
	نحوه مدیریت روند داوری مقالات توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۶۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	مشخص بودن مدت زمان داوری چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۳۵.۰	۰۹.۰	رد
	استفاده مجله از خدمات تشخیص سرقت ادبی در تمام موارد ارسالی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۴	۵۳.۰	۱۲.۰	پذیرش
	ارزیابی علمی مقالات در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند داوری و بررسی مقالات توسط متخصصان و داوران در حوزه مربوطه.)	۸	۷۵.۴	۷۱.۰	۱۵.۰	پذیرش
	نوع نرم افزار مورد استفاده برای انتشار برخط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۳	۷۴.۰	۲۲.۰	رد
۵. مدیریت و شفافیت	مشخص بودن نویسنده مسئول و تأییدیه نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	مشخص بودن وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۹۳.۰	۲۳.۰	پذیرش
	مشخص بودن رتبه علمی یا مدرک نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۳	۰۴.۱	۳۲.۰	رد
	اجباری بودن داشتن شناسه دیجیتال مانند ORCID یا Research ID برای نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۳	۹۲.۰	۲۵.۰	رد
	استفاده مجله از چه شناسه‌های ثابتی برای مقالات، نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	پیروی مجله از استانداردهای اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۴	۴۶.۰	۱۰.۰	پذیرش
	عضویت در کدام یک از استانداردهای اخلاقی و پیروی از کدام بیانیه اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۷۱.۰	۱۷.۰	پذیرش
	ارائه متن کامل دستورالعمل‌های اخلاقی در وبگاه یا پیوند به آن چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۴	۷۴.۰	۱۷.۰	پذیرش
	مشخص کردن تضاد منافع چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	داشتن هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	مشخص بودن نام اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	مشخص بودن وابستگی سازمانی اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۴	۵۲.۰	۱۱.۰	پذیرش
	درصد اعضای هیئت تحریریه با وابستگی سازمانی خود مؤسسه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۴	۵۳.۰	۱۲.۰	پذیرش

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
	مشخص بودن اطلاعات تماس مانند ایمیل اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۳۸.۴	۷۴.۰	۱۷.۰	پذیرش
	متخصص بودن سردبیران مجله در زمینه‌های موضوعی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	وجود URL برای صفحه هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۹۳.۰	۲۳.۰	پذیرش
	بین المللی بودن اعضای هیئت تحریریه برای مجلاتی که مدعی گستره بین المللی هستند چقدر اهمیت دارد؟	۷	۵۷.۴	۵۳.۰	۱۲.۰	پذیرش
	مشخص بودن مشخصات نشر در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۴	۷۶.۰	۱۷.۰	پذیرش
	مشخص بودن نام صاحب امتیاز مجله است چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۷۱.۰	۱۷.۰	پذیرش
	وجود سند قانونی یا مجوز برای اثبات مالکیت چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۳	۹۲.۰	۲۵.۰	رد
	مشخص بودن سردبیر یا مدیر مسئول چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۴	۴۶.۰	۱۰.۰	پذیرش
	مشخص بودن نام کشوری که ناشر یا صاحب امتیاز در آن قرار گرفته چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۳۵.۰	۰۹.۰	پذیرش
	مشخص بودن اطلاعات تماس مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	مشخص بودن آدرس پستی قابل تأیید مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۶۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	ذکر شماره تماس تلفنی با دفتر مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۷۱.۰	۱۷.۰	پذیرش
	ذکر آدرس پست الکترونیک برای تماس با مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۴	۷۶.۰	۱۷.۰	پذیرش
	مشخص کردن نحوه رسیدگی به شکایت در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۴۶.۰	۱۲.۰	رد
	نوع فاصله انتشار چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۹۹.۰	۲۶.۰	رد
	به روز بودن نحوه انتشار مطابق فاصله انتشار ذکر شده چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	وجود تأخیر یا وقفه در زمان‌بندی انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۵۳.۰	۱۳.۰	پذیرش
	مشخص بودن خط‌مشی تبلیغ چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۳	۷۱.۰	۲۲.۰	رد
	پیروی مجله از خط‌مشی سلب اعتبار مقاله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند و مقرراتی است که مجله برای بازپس گیری و حذف مقالات دارای اشکالات علمی یا اخلاقی از مجموعه انتشارات خود دارد)	۸	۳۸.۴	۵۲.۰	۱۲.۰	پذیرش
	اهمیت ذکر اخلاق داوری و مشخص بودن داوران در ارزیابی مجله چقدر است؟	۸	۰۰.۴	۷۶.۰	۱۹.۰	پذیرش
	نمایه شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی خارجی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۰۴.۱	۲۴.۰	رد
	نمایه شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی داخلی چقدر اهمیت دارد؟	۷	۵۷.۳	۷۹.۰	۲۲.۰	رد
	در کدام یک از پایگاه‌های نمایه‌سازی خارجی نمایه می‌شود؟	۸	۸۸.۳	۸۳.۰	۲۲.۰	رد
	انتشار سالانه حداقل آمار اولیه توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۵۷.۳	۷۹.۰	۲۲.۰	رد
ع آمار و ارزیابی عملکرد	ارائه آمار بارگیری مقالات توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۰۴.۱	۲۸.۰	رد
	نوع آماری که مجله ارائه می‌دهد چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۰۴.۱	۲۸.۰	رد
	مشخص بودن ضریب تأثیر مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۳	۷۴.۰	۲۱.۰	رد
	مشخص بودن Citescore مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۶۴.۰	۱۷.۰	رد
	نمایش میزان استناد به مقالات چقدر اهمیت دارد؟ (نشان‌دهنده میزان تأثیر گذاری و کیفیت مقالات منتشر شده)	۸	۷۵.۳	۸۹.۰	۲۴.۰	رد

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی	شمار پاسخگویان	میانگین (از ۵)	انحراف معیار	ضریب تغییرات	پذیرش/رد
	اهمیت چارک‌های علمی در ارزیابی مجله چقدر است؟	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	IF-AI (میانگین تعداد مقالات منتشر شده در سال) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۵۰.۳	۹۳.۰	۲۶.۰	رد
	خود استنادی در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟	۸	۶۳.۳	۰۶.۱	۲۹.۰	رد
۷. مجوزها و حقوق مالکیت	اجازه استفاده مجدد و ترکیب مجدد محتوا مطابق با مجوز Creative Commons یا نوع دیگری از مجوز با شرایط مشابه چقدر اهمیت دارد؟	۸	۱۳.۴	۶۴.۰	۱۶.۰	پذیرش
	نوع مجوزی که مجله برای استفاده مجدد و ترکیب مجدد محتوا ارائه می‌دهد چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۸۹.۰	۲۴.۰	رد
	داشتن خط‌مشی آرشیو دیجیتال چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۵۳.۰	۱۳.۰	پذیرش
	نوع خط‌مشی آرشیو دیجیتال مورد استفاده مجله چقدر اهمیت دارد؟	۳	۶۷.۳	۵۸.۰	۱۶.۰	رد
	اهمیت شفافیت مجله در بیان واضح خط‌مشی دسترسی (مانند دسترسی آزاد، هیبریدی و غیره) چقدر است؟	۸	۱۳.۴	۸۳.۰	۲۰.۰	پذیرش
	داشتن مجوزهای کپی رایت چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	دسترسی آسان و پیوسته مجوزها برای خوانندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۲۵.۴	۸۹.۰	۲۱.۰	پذیرش
	اجازه حفظ کپی رایت بدون محدودیت توسط نویسنده یا نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۶۴.۰	۱۷.۰	رد
	قصد مجله برای اجازه حفظ حقوق انتشار بدون محدودیت توسط نویسنده یا نویسندگان در آینده چقدر اهمیت دارد؟	۸	۸۸.۳	۸۳.۰	۲۲.۰	رد
	درج و نمایش اطلاعات مربوط به مجوزها در مقالات چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۰۷.۱	۲۷.۰	رد
	توضیح اطلاعات حق چاپ و مجوز در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۰۰.۴	۰۰.۱	۲۵.۰	پذیرش
	داشتن ناشر وابسته یا همکار چقدر اهمیت دارد؟	۸	۷۵.۳	۷۱.۰	۱۹.۰	رد
۸. سابقه و اعتبار مجله	نوع ناشر (دانشگاهی، انجمن، خصوصی و ...) در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟	۸	۰۰.۴	۵۳.۰	۱۳.۰	پذیرش
	سال راه اندازی اولین نسخه الکترونیک مجله چقدر اهمیت دارد؟	۷	۵۷.۳	۹۸.۰	۲۷.۰	رد

بر پایه نتایج به دست آمده، از ۱۲۲ شاخص ارائه شده به پند دلفی، ۷۶ (معادل ۶۲ درصد) با میانگین امتیاز بالای ۴ و ضریب تغییرات پایین مورد پذیرش نهایی متخصصان قرار گرفته‌اند. این شاخص‌های پذیرفته‌شده عمدتاً بر جنبه‌های فنی، محتوایی و مدیریتی مجلات تأکید دارند که نشان‌دهنده اولویت‌های اصلی پایگاه‌های نمایه‌سازی است.

در این میان، مؤلفه‌های «مدیریت و شفافیت» و «محتوا و کیفیت» بیشترین میزان پذیرش را در بین مؤلفه‌ها به خود اختصاص داده‌اند. برای نمونه، شاخص‌هایی مانند «پیروی از استانداردهای اخلاقی» با میانگین ۴,۷۵ و «وجود دستورالعمل برای نویسندگان» با میانگین ۴,۷۵، حساسیت بالای متخصصان به مسائل اخلاقی و ساختارمند بودن فرایندهای علمی را نشان می‌دهد. این نتایج بیانگر آن است که مجلاتی که در پی نمایه‌سازی در پایگاه‌های معتبر هستند، باید به شفافیت اداری و سلامت فرایندهای خود و محتوایی که منتشر می‌کنند توجه ویژه‌ای داشته باشند. در مقابل، ۴۶ شاخص به دلایلی همچون میانگین پایین یا ناهمگونی نظرات متخصصان مورد پذیرش قرار نگرفته‌اند. از جمله این شاخص‌ها می‌توان به «نیاز به ثبت‌نام کاربران» با میانگین ۲,۸۸ و «آوانگاری عنوان» با میانگین ۳,۰۰ اشاره کرد. همچنین برخی شاخص‌های مرتبط با تحلیل‌های کمی مانند «مشخص بودن ضریب تأثیر» با

میانگین ۳٫۶۳ نیز به دلیل عدم اجماع کافی رد شده‌اند که احتمالاً نشان‌دهنده نگرانی درباره سوگیری‌های احتمالی در چنین معیارهایی است.

در مجموع، یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که پایگاه‌های نمایه‌سازی به مجلاتی اهمیت می‌دهند که از استانداردهای فنی پیشرفته برخوردار باشند، فرایندهای شفاف و اخلاقی را رعایت کنند و به کیفیت محتوای علمی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در جدول ۸ فهرست نهایی شاخص‌های مؤثر در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌های گوناگون گزارش شده است.

جدول ۸. فهرست نهایی شاخص‌های مؤثر در ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها و نمایه‌ها

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی
عنوان و هویت مجله	داشتن ISSN معتبر منطبق با پرتال مرکز بین المللی ISSN چقدر اهمیت دارد؟
	فعال بودن URL مجله مندرج در پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟
	مطابقت عنوان مجله در پرتال ISSN با عنوان مندرج در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟
	مطابقت عنوان انگلیسی مندرج در وبگاه با پرتال ISSN چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن URL مشخص برای مجله چقدر اهمیت دارد؟
	ترجمه عنوان به صورت مستقل در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (ارائه ترجمه ای دقیق و روان از عنوان فارسی به زبان انگلیسی و برعکس به طوری که مفهوم اصلی عنوان به درستی منتقل شود).
دسترسی و قابلیت استفاده	منطبق بودن فاصله انتشار مندرج در پرتال ISSN با اصل مجله چقدر اهمیت دارد؟
	میزبانی مقالات در صفحات وب جداگانه (به جای میزبانی چندین مقاله در یک فایل PDF یا HTML در همان صفحه وب، هر مقاله URL خاص خود را داشته باشد) چقدر اهمیت دارد؟
	وجود فراداده‌های کتابشناختی قابل خواندن توسط ماشین به عنوان آبربرچسب‌های HTML در مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	وجود صفحه اطلاعات مجله به زبان انگلیسی چقدر اهمیت دارد؟
	موجود بودن اهداف و دامنه مجله به زبان انگلیسی و ارائه آن در وبگاه چقدر اهمیت دارد؟
	برخط شدن آرشیوهای گذشته مجله پس از انتشار اولین نسخه الکترونیک چقدر اهمیت دارد؟
	چند سال از آرشیو مجله به صورت برخط قابل دسترس است چقدر اهمیت دارد؟
	سابقه انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن گواهی‌های امنیتی لازم توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (گواهی‌های امنیتی لازم، گواهی‌های SSL و سایر پروتکل‌های امنیتی است که برای حفاظت از اطلاعات کاربران).
	دسترسی سامانه مجله از سایر کشورها در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (قابلیت دسترسی به وبگاه و محتوای مجله از طریق اینترنت در کشورهای مختلف)
	ارائه خروجی‌های مورد نیاز پایگاه‌ها توسط سامانه مجله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرمت‌ها و استانداردهای خاصی که پایگاه‌های اطلاعاتی برای نمایه‌سازی و پردازش مقالات نیاز دارند، مانند فرمت JATS، XML و غیره)
	حضور در شبکه‌های اجتماعی (آلتمتریکس) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
	ارائه چکیده برای تمام مقالات تحقیقاتی چقدر اهمیت دارد؟
محتوا و کیفیت انتشارات	داشتن چکیده انگلیسی مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	ارائه کلمات کلیدی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟
	ارائه کلمات کلیدی به زبان انگلیسی برای هر مقاله چقدر اهمیت دارد؟
	انگلیسی یا لاتین بودن اطلاعات مراجع مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	فرمت تمام متن مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟
	روند توسعه تعداد مقالات سالانه منتشر شده توسط مجله در طول ۵ سال گذشته چقدر اهمیت دارد؟
	سهم تقریبی نویسندگان داخل سازمان صاحب امتیاز مجله در انتشار مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن هدف و دامنه مجله چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن ویراستار علمی چقدر اهمیت دارد؟

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی
منحصر به فرد بودن عنوان (به جز عنوان مجله، مجله‌ای دیگر به زبان لاتین معادل عنوان مجله مزبور وجود دارد) چقدر اهمیت دارد؟	زبان انتشار متن کامل مقالات در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟ (انگلیسی، فارسی و غیره)
	داشتن چکیده مفصل لاتین برای مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	تبعیت مقالات از سبک رفرنس نویسی استاندارد در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (استفاده از شیوه‌های مرجع نویسی شناخته شده مانند APA، MLA، شیکاگو و غیره)
	درصد مقالات غیربومی در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (نسبت مقالات نویسندگان غیر ایرانی یا غیر ساکن در کشور محل انتشار مجله به کل مقالات منتشر شده)
	میزان همکاری‌های علمی بین دانشگاهی (تعداد و کیفیت مشارکت پژوهشگران و استادان دانشگاه‌های مختلف در انجام پروژه‌های تحقیقاتی و انتشار مقالات علمی) در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن دستورالعمل برای نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟
فرایند داوری و ارزیابی محتوا	مشخص بودن هزینه داوری و پردازش مقاله چقدر اهمیت دارد؟
	اهمیت ذکر شیوه نامه داوری در صورت داوری شدن مقالات، در ارزیابی مجله چقدر است؟ (فرایند و سازوکار داوری مقالات شامل داوری دوسویه ناشناس، داوری یکسویه ناشناس، یا سایر روش‌های داوری.)
	نحوه مدیریت روند داوری مقالات توسط مجله چقدر اهمیت دارد؟
	استفاده مجله از خدمات تشخیص سرقت ادبی در تمام موارد ارسالی چقدر اهمیت دارد؟
	ارزیابی علمی مقالات در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند داوری و بررسی مقالات توسط متخصصان و داوران در حوزه مربوطه.)
	مشخص بودن نویسنده مسئول و تأییدیه نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟
مدیریت و شفافیت	مشخص بودن وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات چقدر اهمیت دارد؟
	استفاده مجله از چه شناسه‌های ثابتی برای مقالات، نویسندگان چقدر اهمیت دارد؟
	پیروی مجله از استانداردهای اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟
	عضویت در کدام یک از استانداردهای اخلاقی و پیروی از کدام بیانیه اخلاقی چقدر اهمیت دارد؟
	ارائه متن کامل دستورالعمل‌های اخلاقی در وبگاه یا پیوند به آن چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص کردن تضاد منافع چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن نام اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن وابستگی سازمانی اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟
	درصد اعضای هیئت تحریریه با وابستگی سازمانی خود مؤسسه چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن اطلاعات تماس مانند ایمیل اعضای هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟
	متخصص بودن سردبیران مجله در زمینه‌های موضوعی مجله چقدر اهمیت دارد؟
	وجود URL برای صفحه هیئت تحریریه چقدر اهمیت دارد؟
	بین المللی بودن اعضای هیئت تحریریه برای مجلاتی که مدعی گستره بین المللی هستند چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن مشخصات نشر در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن نام صاحب امتیاز مجله است چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن سردبیر یا مدیر مسئول چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن نام کشوری که ناشر یا صاحب امتیاز در آن قرار گرفته چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن اطلاعات تماس مجله چقدر اهمیت دارد؟
	مشخص بودن آدرس پستی قابل تأیید مجله چقدر اهمیت دارد؟
	ذکر شماره تماس تلفنی با دفتر مجله چقدر اهمیت دارد؟
	ذکر آدرس پست الکترونیک برای تماس با مجله چقدر اهمیت دارد؟
	به روز بودن نحوه انتشار مطابق فاصله انتشار ذکر شده چقدر اهمیت دارد؟
	وجود تأخیر یا وقفه در زمان‌بندی انتشار مجله چقدر اهمیت دارد؟

مؤلفه‌ها	شاخص‌های ارزیابی مجلات دسترسی آزاد برای نمایه‌سازی
آمار و ارزیابی عملکرد	پیروی مجله از خط‌مشی سلب اعتبار مقاله در ارزیابی مجله چقدر اهمیت دارد؟ (فرایند و مقرراتی است که مجله برای بازپس‌گیری و حذف مقالات دارای اشکالات علمی یا اخلاقی از مجموعه انتشارات خود دارد)
	اهمیت ذکر اخلاق داوری و مشخص بودن داوران در ارزیابی مجله چقدر است؟
مجوزها و حقوق مالکیت	اهمیت چارک‌های علمی در ارزیابی مجله چقدر است؟
	اجازه استفاده مجدد و ترکیب مجدد محتوا مطابق با مجوز Creative Commons یا نوع دیگری از مجوز با شرایط مشابه چقدر اهمیت دارد؟
	داشتن خط‌مشی آرشیو دیجیتال چقدر اهمیت دارد؟
	اهمیت شفافیت مجله در بیان واضح خط‌مشی دسترسی (مانند دسترسی آزاد، هیبریدی و غیره) چقدر است؟
	داشتن مجوزهای کپی‌رایت چقدر اهمیت دارد؟
	دسترسی آسان و پیوسته مجوزها برای خوانندگان چقدر اهمیت دارد؟
سابقه و اعتبار مجله	توضیح اطلاعات حق چاپ و مجوز در وبگاه مجله چقدر اهمیت دارد؟
	نوع ناشر (دانشگاهی، انجمن، خصوصی و ...) در ارزیابی مجله برای نمایه‌سازی چقدر اهمیت دارد؟

بر پایه جدول ۸، بیشتر شاخص‌های زیرمجموعه دو مؤلفه «آمار و ارزیابی عملکرد» و «سابقه و اعتبار مجله» با نظر متخصصان رد شده‌اند و از آنها تنها یک شاخص مانده است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، شاخص‌ها از منابع معتبر و متنوعی مانند پایگاه‌های بین‌المللی نمایه‌سازی و استانداردهای معتبر جهانی استخراج شده‌اند. هر شاخص به‌گونه‌ای طراحی شده است که بتواند جنبه‌ای از کیفیت، شفافیت، و قابلیت اعتماد مجلات دسترسی آزاد را ارزیابی کند. هدف اصلی از گردآوری این شاخص‌ها، تدوین چارچوبی جامع و بومی‌شده برای ارزیابی مجلات ایرانی است که هم‌راستا با معیارهای جهانی و در عین حال متناسب با ویژگی‌های بومی کشور باشد. همچنین، در مرحله بعد، این شاخص‌ها توسط خبرگان حوزه نشر علمی و علم اطلاعات بررسی شده و از طریق روش دلفی مورد اعتبارسنجی قرار گرفتند. نتایج حاصل از این فرایند مبنای اصلی تشکیل چارچوب نهایی ارزیابی قرار گرفت. بنابراین، جدول حاضر نه تنها فهرستی از شاخص‌هاست، بلکه بازتابی از یک فرایند علمی و مشارکتی برای رسیدن به یک الگوی ارزیابی دقیق و کارآمد است.

نتیجه‌گیری

رشد روزافزون مجلات دسترسی آزاد در سطح ملی و بین‌المللی، همراه با ضرورت تضمین کیفیت علمی و نمایه‌پذیری آنها، نیازمند بهره‌گیری از چارچوب‌های دقیق و قابل‌اتکا برای ارزیابی است. پژوهش حاضر با هدف پر کردن این خلأ، به طراحی و تدوین چارچوبی بومی برای ارزیابی مجلات دسترسی آزاد ایرانی پرداخت که بر مبنای تحلیل معیارهای نمایه‌سازی سیزده پایگاه معتبر جهانی و اجماع خبرگان از طریق روش دلفی انجام شد. در مرحله نخست، با بررسی اسناد راهنمای پذیرش مجلات در پایگاه‌هایی مانند اسکوپوس، وب آو ساینس، دواج، پاب‌مد، اولریخ، رود، شریا رومئو و سایر منابع، ۱۰۳ شاخص اولیه استخراج گردید. سپس، طی دو مرحله دلفی، این شاخص‌ها توسط ۹ نفر از خبرگان حوزه علم اطلاعات مورد ارزیابی قرار گرفت و در نهایت ۷۶ شاخص در قالب ۸ مؤلفه اصلی تأیید شد. این مؤلفه‌ها ابعاد مختلفی از ارزیابی مجله از جمله اطلاعات شناسنامه‌ای، خط‌مشی‌های دسترسی و انتشار، کیفیت محتوا، ساختار هیئت تحریریه، شفافیت فرایند داوری، رعایت اصول اخلاقی، دسترسی‌پذیری و کارکردهای فنی وبگاه را پوشش می‌دهند.

یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌هایی نظیر کیفیت محتوای علمی و شفافیت داوری، بیشترین اهمیت را نزد خبرگان داشته و این دو عامل، بیشترین وزن را در چارچوب نهایی دریافت کرده‌اند. از سوی دیگر، شاخص‌های مرتبط با ساختار وبگاه، اطلاعات فنی و جزئیات مربوط به حقوق دسترسی نیز با وجود اهمیت کمتر نسبی، نقش مکمل در ارزیابی جامع ایفا می‌کنند. چارچوب پیشنهادی این پژوهش می‌تواند به عنوان یک الگوی عملیاتی برای سردبیران، ناشران و نهادهای علمی مورد استفاده قرار گیرد. این چارچوب نه تنها ابزاری برای سنجش و ارتقای کیفی مجلات موجود فراهم می‌آورد، بلکه می‌تواند در مرحله طراحی و راه‌اندازی مجلات

جدید نیز مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، استفاده از شاخص‌هایی که هم‌راستای معیارهای بین‌المللی‌اند، شانس نمایه‌سازی مجلات ایرانی در پایگاه‌های معتبر را افزایش می‌دهد و زمینه‌ساز ارتقای جایگاه مجلات علمی کشور در عرصه جهانی خواهد شد. در مجموع، این پژوهش نه تنها یک ابزار عملی برای ارزیابی مجلات فراهم می‌کند، بلکه الگویی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در مسیر رشد علمی کشور نیز ارائه می‌دهد.

پیشنهادهای اجرایی و کاربردی

بر اساس مطالعه حاضر چند پیشنهاد اجرایی و کاربردی برای بهبود کیفیت و نمایه‌سازی مجلات دسترسی آزاد ایرانی ارائه می‌شود:

۱. پیاده‌سازی نظام‌مند شاخص‌های تأیید شده در سیاست‌ها و فرایندهای سردبیری مجلات بایستی ۷۶ شاخص مؤثر شناسایی شده در این پژوهش (در قالب مؤلفه‌هایی مانند هویت مجله، کیفیت محتوا، ساختار هیئت تحریریه، فرایند داوری، سیاست‌های اخلاقی، دسترسی و شفافیت) را به عنوان پایه فرایندهای مدیریتی، نشر و ارزیابی داخلی خود قرار دهند. تدوین و اجرای دستورالعمل‌های شفاف مبتنی بر این شاخص‌ها برای سردبیران و کارکنان می‌تواند فرایند ارزیابی کیفی مجلات را استانداردسازی کند و احتمال پذیرش و نمایه‌سازی بین‌المللی را افزایش دهد.
 ۲. تقویت کیفیت محتوای علمی و شفافیت فرایند داوری از آنجا که «کیفیت محتوای علمی» و «شفافیت فرایند داوری» بالاترین اهمیت را در استانداردهای بین‌المللی و قضاوت خبرگان دارند، مجلات باید راهبردهایی برای ارتقای علمی مقالات، افزایش تعداد مقالات پژوهشی داوری شده و بهبود شفافیت توضیح فرایند داوری (از جمله استفاده از نرم‌افزارهای تشخیص سرقت ادبی و افشای شیوه داوری) اتخاذ کنند. این کار می‌تواند پذیرش مجله در پایگاه‌هایی مانند دواج، اسکوپوس و وب آو ساینس را تسهیل کند.
 ۳. ارتقای زیرساخت فنی و دسترسی، با توجه به ملزومات بین‌المللی مجلات باید به ارتقای وبگاه، تأمین گواهی امنیت وبگاه، ایجاد صفحات مجزا برای هر مقاله با URL اختصاصی، و ارائه فراداده‌های ماشین‌خوان بپردازند. دسترسی آسان، آرشیو کامل سال‌های قبلی، و قابلیت مشاهده بین‌المللی وبگاه از سایر کشورها از شروط مهم برای نمایه‌سازی بشمار می‌روند.
 ۴. شفاف‌سازی حقوق مالکیت، مجوزها و استانداردهای اخلاقی نشر مجلات ملزم به اعلام شفاف خط‌مشی‌های مربوط به مجوزهای بازاستفاده (مانند Creative Commons)، دسترسی آزاد، خط‌مشی آرشیو دیجیتال و حق مؤلف در وبگاه خود هستند. درج جزئیات اخلاق پژوهش و عضویت در نهادهای اخلاق نشر (مثلاً COPE) باید در اولویت قرار گیرد، زیرا این موارد بر اعتبار و استاندارد بین‌المللی مجله می‌افزاید و ورود به نمایه‌های معتبر علمی را تسریع می‌کند.
- اجرای این پیشنهادها می‌تواند ضمن افزایش اعتبار علمی، مسیر ورود مجلات ایرانی به پایگاه‌های بین‌المللی و تقویت جایگاه پژوهش علمی کشور در سطح جهان را هموار کند.

منابع

- حرّی، عباس (۱۳۸۲). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق در کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: سمت.
- حسن‌زاده، محمد، و کنعانی هوجقان، فرزانه (۱۳۸۵). بررسی موانع ایجاد دسترسی آزاد مجله‌های علمی-پژوهشی ایران از دید ناشران. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۱)، ۳۵-۵۲.
- حیدرپور داغیان، مریم، نوکریزی، محسن، و تجعفری، معصومه (۱۴۰۰). مجلات دسترسی‌آزاد: اهمیت، ضرورت، عوامل مؤثر و موانع استفاده از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۴(۴)، ۱۳۵-۱۵۳.
- خلیلی، لیلا (۱۳۹۴). موانع انتشار در نشریات دسترسی آزاد از دیدگاه محققان پزشکی. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۲(۴)، ۴۳۵-۴۴۴.
- عبدخدا، محمدیهو؛ علی‌بیگ، محمدرضا؛ حسینی، آغافاطمه؛ راوند، سامان؛ محمدی، مسعود، و زارعی، جواد (۱۳۹۲). بررسی میزان آشنایی و نگرش اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران نسبت به جنبش دسترسی آزاد به اطلاعات علمی. پی‌اورد سلامت، ۷(۵)، ۳۱۳-۳۲۴.
- قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات (۱۳۸۷). قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران. روزنامه رسمی کشور.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۴۰۲). نتایج ارزیابی نشریات علمی کشور در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲. تهران: دفتر سیاست‌گذاری پژوهشی.

References

- Abdekhoda, M., Alibeyk, M. R., Hossini, A. F., Ravand, S., Mohammadi, M., & Zarie, J. (2013). A survey study to identify Tehran University of Medical Science faculty members' familiarities with open access movement and their attitude about it. *Payavard Salamat*, 7(5), 313–324. (in Persian)
- Archambault, E., et al. (2014). The role of open access in scientific publishing: A study of the performance and quality of open access journals. *Journal of Informetrics*, 8(2), 399–409. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2014.02.002>
- CABI. (n.d.). CAB Abstracts. <https://www.cabi.org>
- Chan, L., & Chung, S. (2017). *The academic attitudes towards open access journals in Hong Kong*. University of Hong Kong.
- Clarivate. (n.d.). Web of Science. <https://www.webofscience.com>
- DOAJ. (n.d.). Directory of Open Access Journals. <https://doaj.org>
- EBSCO. (n.d.). EBSCO Information Services. <https://www.ebsco.com>
- Elsevier. (n.d.-b). Scopus. <https://www.scopus.com>
- Gilvari, A., Mehrad, J., & Gilvari, Z. (2007). A study of the information structure of Persian electronic journals. *Information Sciences and Knowledge Studies*, 24(3), 98–119. (in Persian)
- Google Scholar. (n.d.). Google Scholar. <https://scholar.google.com>
- Hasanzadeh, Z., & Kanani Hoojqan, M. (2006). Barriers to open access of scientific-research journals from the publishers' perspective. *Nashr-e Elmi Journal*, 16(2), 35–44. (in Persian)
- Heydarpoor, M., Nowkarizi, M., & Tajafari, M. (2021). Open access journals: Importance, necessity, effective factors and barriers to their use from the viewpoint of academic libraries' librarians. *Library and Information Sciences*, 36(4), 125–148. (in Persian)
- Hindawi. (n.d.). Hindawi Journals. <https://www.hindawi.com>
- Horri, A. (2003). Identifying and determining the subject categories of library and information science based on experts' opinions using the Delphi method. *Ketab Quarterly*, 14(2), 235–256. (in Persian)
- Hosseini, M. (2018). The role of open access journals in the Iranian scholarly communication system. *Journal of Information Science*, 44(6), 825–838.
- Hsu, C. C., & Sandford, B. A. (2007). The Delphi technique: Making sense of consensus. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 12(10), 1–8.
- Jisc. (n.d.). SHERPA/RoMEO. <https://www.sherpa.ac.uk/romeo>
- Khalili, L. (2015). Barriers to publish in open access journals according to medical researchers. *Health Information Management*, 12(4), 435–444. (in Persian)
- Ministry of Science, Research, and Technology. (2023). *Results of the evaluation of Iranian scientific journals during 2021–2023*. Tehran: Office of Research Policy. (in Persian)
- Moed, H. F. (2005). *Citation analysis in research evaluation*. Springer.
- NCBI. (n.d.). PubMed. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>

- ProQuest. (n.d.). Ulrich's Periodicals Directory. <https://www.ulrichsweb.com>
- Rajabali Beglou, R., Seghatoleslami, A., & Rajabali Beglou, Z. (2024). Peer review ethics in Iranian scientific journals: Evidence-based case study of the Journal of Information Processing and Management (JIPM). *Journal of Information Processing and Management*, Special Issue, 205–230. <https://doi.org/10.22034/jipm.2024.711530>
- ROAD. (n.d.). Directory of Open Access Scholarly Resources. <https://road.issn.org>
- Suber, P. (2012). Open Access. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/9286.001.0001>
- Swan, A. (2021). Open access and the changing landscape of scholarly publishing. *Journal of Scholarly Publishing*, 47(1), 1-14.
- The Law on Publication and Free Access to Information. (2009). *Laws and regulations of the Islamic Republic of Iran*. Official Gazette of the Islamic Republic of Iran.
- Zarei, M., & Hashemi, S. M. (2024). Bibliometric and data mining analysis of the Iranian Red Crescent Medical Journal (2007–2023). *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 26(1), Article e123456. <https://doi.org/10.xxxx/ircmj.2024.123456>